СЛОВО Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК **18 (758), 8—14 травня 2014**

ЗВЕРНЕННЯ
до українського народу

Центральне правління Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка ухвалило основні засадничі та ідеологічні вимоги до програм кандидатів у президенти України.

Свій голос рекомендуємо віддати за того кандидата, у програмі якого зафіксовано наступне:

- Територіальна цілісність, єдність і соборність України. Повернення Криму;
- Унітарність держави;
- Європейський вибір. Інтеграція у Європейські структури і НАТО;
- Укладання двосторонніх державних договорів із проблем безпеки і військового співробітництва;
- Деолігархізація влади;
- На законодавчому рівні — захист України і українського народу від етноциду, сепаратизму, ксенофобії;
- Проведення дострокових виборів до Верховної Ради України;
- Звернення України до Міжнародних судів із метою захисту інтересів українського народу.
- Люстрація влади і першочергово: МВС, СБУ, ЗСУ, прокуратури, судів, податкової, митниці тощо;
- Підвищення ролі місцевого самоврядування громад;
- Децентралізація влади у конституційному правовому полі;
- Інвентаризація земельного і лісового фондів, водних угідь, надр і функціонування цих ресурсів згідно із законодавством та народними інтересами;
- Єдина державна українська мова. Програма посилення авторитету української мови як головного чинника консолідації нації, інтелектуалізації і духовного розвитку народу;
- Єдина Помісна Церква з духовним центром у Києві;
- Формування і захист українського інформаційного простору у контексті національної безпеки;
- Упровадження українозасадничих цінностей у всі сфери гуманітарної політики;
- Культурно-освітня, мовна, інформаційна, конфесійна політика стосовно національних меншин згідно з європейськими стандартами і міжнародним правом;
- Екологічна політика, спрямована на збереження людини і природи, збалансованого економічного, соціального, культурного і демографічного розвитку України;
- Проведення політики дієвої підтримки української культури у сфері освіти, науки, інформації;
- Активне залучення громадських об'єднань у сфери державної політики;
- Утвердження моральних і духовних цінностей суспільства, патріотичне виховання молоді в атмосфері поваги до своєї країни, рідної мови, культури, духовних і національних святинь;

Шановні співвітчизники! Зробімо все можливе, аби вже 25 травня, в першому турі виборів Україна отримала легітимно обраного Президента. Саме тому Центральне Правління ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка закликає підтримати найперспективнішого кандидата Петра Олексійовича Порошенка, чия позиція і програма відповідають нашим вимогам.

Пам'ятаймо: кожен голос стає надійною зброєю у визволенні Батьківщини від таємної і явної окупації, запорукою міцності держави, взаємної підтримки і патріотичного єднання для досягнення спільної мети — економічно сильної, соборної і незалежної України.

29 квітня 2014 року м. Київ

Шановні громадяни України!
Дорогі співвітчизники!

Звертаємося до вас у складний для нашої історії час. Триває агресія Росії проти України. Режим Путіна робить усе, щоб розшматувати і знищити нашу державу.

За таких обставин вибори Президента України набувають доленосного значення. Український народ має висловити довіру людині, спроможній гідно представляти й ефективно захищати інтереси всіх прошарків суспільства й усіх регіонів України.

Переконані, що такою постаттю єднання є Петро Порошенко. Він людина високого освітнього рівня, має великий практичний досвід і в державному управлінні, і в розбудові соціально орієнтованої економіки, і у виробництві та створенні робочих місць.

Керівництво парламентськими бюджетним комітетом і комітетом із євроінтеграції, Міністерством закордонних справ України — це лише деякі віхи його зростання. Порошенко один із авторів Угоди про політичну асоціацію та зону вільної торгівлі з Європейським Союзом.

Петро Порошенко виявив блискучі дипломатичні здібності, привернувши пильну увагу міжнародного співтовариства, зокрема країн Європейського Союзу і США, до української проблематики. До голосу Порошенка прислуховуються провідні політики різних країн світу.

Майдан — особлива сторінка біографії Петра Порошенка. Під час революційних подій 2013—2014 року виявив мужність і мудрість. Не месіансько-популістськими закликами, не агресивною риторикою, а реальними справами запам'ятався Петро Порошенко в дні Майдану. Він став справжнім послом Євромайдану в Європі, голосом нової України.

Жити по-новому

Політичний союз Петра Порошенка і Віталія Кличка — унікальний приклад справжнього патріотичного об'єднання, заперечення віковічної приказки "два українці — три гетьмани".

Програма кандидата в Президенти України Петра Порошенка лаконічна і змістовна. Її розділи "Жити вільно", "Жити безпечно", "Жити безбідно", "Жити чесно", об'єднані гаслом "Жити по-новому", є планом реформ, необхідних для перетворення України на успішну європейську демократичну країну.

Шановні виборці!

Закликаємо вас підтримати кандидатуру та програму Петра Порошенка — людини єднання і доброї волі, людини честі, людини, не заплямованої корупційними скандалами, людини, здатної на вчинки, рішучого політика, патріота України.

Перемога Петра Порошенка вже у першому турі засвідчить єдність українського народу, сприятиме суспільній злагоді й торуватиме шлях до європейського майбутнього України.

Дмитро ПАВЛИЧКО, письменник;
Юрій ЩЕРБАК, письменник, дипломат;
Володимир ВАСИЛЕНКО, професор, дипломат, правник;
Ігор ЮХНОВСЬКИЙ, академік НАНУ;
Богдан ГОРИНЬ, дисидент-правозахисник;
Валерій ШЕВЧУК, письменник;
Юрій МУШКЕТИК, письменник;
Віктор БАРАНОВ, письменник, голова НСПУ;
Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, академік НАНУ;
Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, письменник, видавець;
Роман ЛУБКІВСЬКИЙ, письменник;
В'ячеслав БРЮХОВЕЦЬКИЙ, професор, почесний президент Національного університету "Києво-Могилянська академія";
Любов ГОЛОТА, письменниця, головний редактор газети "Слово Просвіти";
Олег ЧОРНОГУЗ, письменник;
Євген СТАНКОВИЧ, композитор;
Валерій СИЛЬВЕСТРОВ, композитор;
Анатолій МОКРЕНКО, оперний співак, професор;
Євген ЛУПАКОВ, голова Спілки офіцерів України;
Сергій КОМІСАРЕНКО, академік НАНУ;
Костянтин МОРОЗОВ, генерал-полковник, перший міністр оборони України;
Роланд ФРАНКО, громадський діяч;
Наталія ОСЬМАК, інженер, громадський діяч;
Михайло ГОЛУБЕЦЬ, професор;
Любомир БУНЯК, громадський діяч;
Григорій ХАЛИМОНЕНКО, професор, сходознавець;
Анатолій СВІДЗІНСЬКИЙ, професор, культуролог;
Ігор РАВЛІВ, педагог, науковець;
Богдан ГЕВКО, професор;
Олег ГЕРМАН, професор, українознавець;
Максим СТРІХА, доктор фізико-математичних наук

“Наша влада поки що не може дієво боротися із заколотниками”.

Донбас, Одеса: провокації громадянської війни?

Петро АНТОНЕНКО

Сталося те, про що попереджали серйозні аналітики: якщо влада мляво захищає державу від сепаратистів і агресорів, за це візьмуться самі громадяни і тоді це може вилитися у насильство і жорстоке протистояння у суспільстві. Трагічним прикладом цього стали події в Одесі.

Паразитування на ідеалах Майдану

Варто звернути увагу на той цинізм, із яким сепаратисти, а по суті — терористи і погромники, паразитують на гаслах та ідеях Єврореволюції, Майдану. Вони не просто мавпують усе це, а умисне доводять до пародії і абсурду. Барикади Майдану? Вони виросли і у всіх найбільших містах Донбасу. Знамениті шини? Також з’явилися на барикадах на Сході, а подекуди й запалали. Виведення тисяч людей на акції протесту на вулиці та площі. Штурм і захоплення адмінбудівель: державних адміністрацій, міськрад, міліції, прокуратури, СБУ. Нарешті, нахабна крадіжка з Майдану назви і поняття — Самооборона. Саме так назвали себе колабораціоністи в Криму, а зараз — на Донбасі.

І спробуй-но пояснити самим учасникам протестів на Донбасі, іншим людям в Україні і мільйонам зомбованих телебаченням росіян, що це, як кажуть в Одесі, дві великі різниці. Учасники Єврореволюції, займаючи адміністративні будівлі, ніколи не йшли на штурм зі зброєю, ніколи під час найгарячіших масових акцій на наших Майданах не лунали постріли, як зараз на Сході. І головне — Майдан, Єврореволюція постали проти злочинного режиму, за зміну влади, але ніхто й ніколи не виступав проти державності України, за її розвал, нищення, приєднання до Росії.

Антитерористична операція

Із великим запізненням, не зробивши належних висновків із втрати Криму, влада нарешті 2 травня розпочала повномасштабну антитерористичну операцію на Донбасі. На той момент, особливо це стосується обласних центрів Донецька і Луганська та найбільших міст регіону, практично контрольованого сепаратистами та російськими агресорами, присутність в Україні російських диверсантів, військових уже ніхто не приховує. Заплутана інформація про звільнення Донбасу від заколотників не дає уявити, що і як там насправді відбувається. Схоже, до цього звільнення ще неблизько.

З одного боку, весь час нависає, бодай потенційно, загроза вторгнення російських військ на нашу територію. Шантаж посилився з початком АТО. Міністр закордонних справ Росії Лавров, один із кремлівських речників і яструбів, заявив, що Росія може ввести війська в Україну (цитуємо) “в случае непосредственного ущемления интересов России и российских граждан”. І додав: “если на нас нападут, естественно, мы будем защищаться”. Але що означає “нападуть”? Ось як розширено потрактував Лавров поняття “нападу” на Росію: “агрессия против российских граждан”.

У цьому вся суть хворої на шовінізм Росії. Адже ні “ущемление интересов России”, ні “агрессия против российских граждан” у міжнародному праві не є підставою для військової агресії проти іншої країни, особливо, якщо зважити, наскільки вільно і на свій лад росіяни трактують поняття “агресії” і “утисків”.

Але з іншого боку слід визнати, що наша влада поки що не може дієво боротися із заколотниками. Застосування армії в таких операціях малоефективне. Особливо коли сепаратисти вдаються до ганебних і злочинних методів — взяття заручників і виставляння попереду себе живих щитів із жінок і навіть дітей. Це справжнісінький тероризм. Тож боротися з ним мають спецпідрозділи. На міліцію, а саме вона мала б ***попереджувати*** насильство, надії мало. А на Сході вона значною мірою хвора на державну зраду. Але, виявляється, в Україні існує велика кількість спецпідрозділів якраз по боротьбі із заколотниками і терористами. Про сумновідомий “Беркут” знаємо всі. Та ось назви інших наших спецпідрозділів: “Барс”, “Ягуар”, “Гепард”, “Тигр”, “Омега”, “Вега”, “Скорпіон”, “Тінь”. Майже всі ці грізні підрозділи (а це спеціальні полки і бригади) входять до складу Внутрішніх військ, своєю чергою підпорядкованих тому ж МВС. А є ж іще “Сокіл” — безпосередньо цього Міністерства, “Булат” Управління держохорони, врешті “Альфа” СБУ. Втім, офіцерів цього підрозділу ми бачили у полоні у сепаратистів — із замотаними обличчями й без штанів. То, може, й інші спецпідрозділи з такими грізними назвами лише числяться, перебуваючи на утриманні народу?

Одеський заколот

Українці довго спостерігали за тим, як влада та її спецслужби миряться з сепаратизмом, якщо не сказати — потурають колаборантам. Але терпіння не безкінечне.

2 травня патріотично налаштована молодь вийшла в Одесі на мирний марш на захист єдності України. Переважно це були футбольні вболівальники, фанати наших клубів. Загалом вони далекі від політики і майже всі російськомовні. Але саме вони, спортивні фани, стали на бік Майдану в Єврореволюцію, а зараз виступили проти сепаратизму.

Далі почалося жорстоке протистояння громадян одної держави, одного міста. Те, що дехто вже називає зачатком громадянської війни. Правда, не зовсім такої, адже зловісну роль тут зіграли провокатори з Росії, яку саме — сподіваємося, з’ясує слідство, яке ведуть прокуратура, СБУ, міліція.

Бойовики напали на учасників маршу за Україну, багатьох із них жорстоко побили. А потім над досі мирною Одесою пролунали перші постріли: кількох учасників маршу за Україну вбили.

Розплата не забарилася. Під вечір зібрався великий натовп патріотичної молоді, яка розгромила наметове містечко проросійських сепаратистів на Куликовому полі. Заколотники сховалися у Будинку профспілок. Розлючений натовп кинувся на штурм, будівлю підпалили. В результаті загинуло 38 осіб: кілька вистрибнули з будинку, рятуючись від вогню, а більшість згоріли чи отруїлися димом. Разом з убитими на вулицях, померлими в лікарнях від ран і побоїв кількість жертв сягає вже майже півсотні. Близько 200 осіб отримали травми, поранення. Як підпалили будинок, хто винен у загибелі людей — це теж з’ясовує слідство. І не варто похапцем звинувачувати лише українську молодь.

Правоохоронні чи “правонемічні” органи?

Із самого початку одеської трагедії проявилася картина деградації і зрадництва міліції, яка нічого не робила для попередження побоїща і смертей людей і “заплющувала очі” на прибуття до міста бойовиків з інших регіонів і своєю бездіяльністю, по суті, провокувала протистояння. Не кажучи вже, що дехто з міліціонерів стали на бік погромників, пов’язали на рукав розпізнавальні червоні стрічки, а ще прикривали бойовиків, які з-за міліцейських щитів стріляли в людей.

Наступного дня міліція Одеси начебто розпочала бурхливу діяльність: затримала понад 170 учасників заворушень за підозрою в дуже тяжких злочинах. Але виявилося, що кримінальні справи доведеться порушувати і проти самої міліції: за злочинну бездіяльність, що й зробила прокуратура Одеської області. Наказом міністра МВС Авакова звільнено з посади начальника обласної міліції. Але це не допомогло: під тиском проросійських протестувальників одеська міліція відпустила з-під варти більшість затриманих напередодні погромників.

Продовження було ще ганебнішим. У неділю громадяни України почули дві протилежні версії від найвищих посадовців правоохоронних органів держави. Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков заявив, що погромників міліція мусила відпустити за наказом прокуратури — обласної і заступника генпрокурора, і висловив обурення такими діями прокуратури. Натомість прокуратура Одеської області заявила, що звільнення сепаратистів — на совісті МВС, що міліція відпустила підозрюваних самочинно, без її вказівки, і прокуратура розбиратиметься з такими діями міліції. Те саме підтвердив і в. о. генпрокурора України Олег Махніцький.

Схоже, обурюватися мають уже самі громадяни України ось такими діями вищих представників влади, які опустилися до брудних чвар та брехні людям.

Трагедія в Одесі не може минути безслідно. В Україні щось повинно змінитися. Насамперед у діях влади щодо захисту держави. Або вона її захищає, або дочекається нового Майдану.

А кроком до очищення вкрай здеградованих правоохоронних органів стало призначення нового начальника Одеської обласної міліції. УМВС очолив генерал Іван Катеринчук, котрий за помаранчевої влади був очільником міліції Чернігівщини. Він брав найактивнішу участь у Єврореволюції, Майдані як член Чернігівського обласного штабу національного спротиву. Читачам “СП” Іван Петрович знайомий: кілька тижнів тому газета надрукувала велике інтерв’ю з генералом. Іван Катеринчук у перші хвилини прибуття в Одесу вийшов на площу перед розбурханим натовпом і першими його словами до одеситів були “Слава Україні!”

Європейський вибір: українці святкуватимуть із червоними маками

Заходи з відзначення завершення Другої світової війни у Європі та перемоги над нацизмом відбудуться у столиці 8—9 травня.

Уперше у Києві на офіційних заходах буде використано європейську символіку пам’яті полеглих у війні — червоний мак.

Ідея та графічне втілення стало результатом співпраці Українського інституту національної пам’яті та Національної телекомпанії України.

“Пропонуємо новий символ як виявив нашої поваги до тих, хто знищив нацизм. Це буде червоний мак — символ європейський та український. У наших піснях співають, що маки зацвітають там, де пролилася козацька кров”, — говорить директор УІНП Володимир В’ятрович.

Гендиректор НТКУ Зураб Аласанія додає: “День пам’яті, день капітуляції нацистської Німеччини. Треба було як символ щось знакове, що символізувало б не свято, яким війна не може бути за визначенням, а пам’ять та скорботу”.

Графічне втілення-алюзія з одного боку червоного маку, з іншого — кривавого сліду від кулі, передає глибину смислу війни, розповідає про страждання, смерть, героїзм, про мільйони загиблих — найголовніше, що є у війні. Біля символу гасло “Ніколи знову”, адже ми зобов’язані не допустити повторення жахіть війни.

“Друга світова війна була більшою, ніж Велика Вітчизняна. Зокрема для України. Для України війна почалася 1939 року, а не 1941-го”, — говорить харківський дизайнер, автор логотипа Сергій Мішакін.

Офіційні заходи з нагоди завершення Другої світової війни у Європі та перемоги над нацизмом Україна разом із Європою та світом розпочне 8 травня і продовжить традиційно 9 травня.

8 травня запланована символічна подія “Перша хвилина миру”. Адже капітуляція Німеччини була підписана саме 8 травня пізно ввечері. Формально саме цього дня завершилася війна в Європі. Організація заходів 8 травня також дозволить провести частину святкувань у єдності з іншими країнами антигітлерівської коаліції: Британією, Францією, США.

9 травня на День перемоги пам’ять полеглих у боротьбі з нацизмом вшановуватимуть у Парку вічної слави та на Софійській площі.

Український інститут національної пам’яті закликає медіа та громадськість використовувати червоний мак як український символ традиційних відзначень перемоги над нацизмом і завершення Другої світової війни у Європі.

1939 1945 НІКОЛИ ЗНОВУ

За інформацією УІНП

У чаду безумства

Вадим ПЕПА,
письменник

Невже Східна Європа в XXI ст. втрапляє у бермудський трикутник безпросвітного варварства або, наочніше, в неконтрольований розгул звірячого дикунства? Високі духовні ідеали, до яких тисячоліттями піднімалося людство, відкидаються як непотріб. Основи світового ладу руйнуються. Міжнародне право не ставиться в гріш. Оскаженілі пропагандисти розпльовують навсібіч отруту міжнаціональної ворожнечі. Вуста вже не оскверняються, проголошуючи “мочити” неугодних у сортирі. Кримінальні авторитети й ще теплі зеки із зони порядкують, як обранці народовладдя. Навіть Сатані з останнього кола пекла не вдалося б увергнути маси в таку аморальність, яка, понад усе, ще й перед очима та на слуху всього людства.

Особи, на яких би дивитися як на взірці честі й совісті, опускаються до такої ницості, що далі нікуди. Стократ болісно від безповоротної втрати справді величних особистостей, у непогасному сузір’ї яких і доброї пам’яті Микола Амосов. Він услід за великим австрійським психоаналітиком Фрейдом застерігав не пробуджувати в істоті з назвою людини приховану тваринну сутність, притлумлену тисячоліттями цивілізаційного розвитку. Не будити звіра, що принишк у безодні психіки, не виганяти його з глибин темної підсвідомості.

І що ж бачимо? Сучасність як із цепу зірвалася. Як за лихого ординського нашестя, людолови з георгіївськими стрічками накидаються на собі подібних, калічать, мордують, убивають. Якби ж то Святий Георгій з ікон одним поглядом спопеляв антихристів, легше б стало дихати мільйонам землян, насамперед слов’янам. Або коли б він на гарматний постріл не підпустив до свого імені “голодну вовчицю” Катерину II та не допустив до того, щоб сластолюбна чужоземка не спроваджувала на смерть “за царя і отечество” одурманених “георгіївських кавалерів”.

Чому Побідоносець не наслав кару небесну на білогвардійських генералів із георгіївськими стрічками — Денікіна і Врангеля, котрі залили кров’ю трудящих міста й села Півдня й Сходу України, а на додачу й прилеглі до України російські губернії? Чому Змієборець не спрямував свій спис, як блискавку з громом, на мільйонне зборище власовців, сповитих у георгіївські стрічки за розпорядженнями біснуватого Гітлера?

Здавалося б, навіки канула в Лету символіка зловісного, осоружного. Аж ні. Зажерливе царське й профашистське вишкіряє ікла, як із того світу. Закореніла злочинність чіпляє георгіївську стрічку і зразу ж задирає голову, бо ж почувається мовби причисленою до святих. І хоч огидне засуджується як “колорадо”, криміналітет, як і в зоні, “качає права”. Торжествують із нібито “святим георгіївським” низькі інстинкти. Скаженіє крайня агресивність: палить, плюндрує, як за навали Батия, осередки життя. В підігрітій отруйною пропагандою нестямі знищують добротні споруди так само, як після 1917 року скидали із золотих куполів хрести й стопудові дзвони, висаджували в повітря церкви, собори, храми, палаци. Коли і хто відбудовуватиме?

Історія російської імперії жахлива. Та є класична російська література, а в ній — твори талановитого письменника Олександра Купріна. З-поміж іншого він залишив для наступних поколінь високого художнього рівня оповідання “Гамбрінус”, написане 1906 р. у Гатчині. А ніби про те, що коїться сьогодні у східних областях України. І, на загальне горе, не обминуло Одесу, яка на початку XX ст. вже потерпала від чорносотенної напасті. Потворність того лиха зафіксував О. Купрін:

“Потім наступила непевна година, схожа на сон чоловіка в паралічі. Вечорами в жодному вікні не світився вогонь, натомість яскраво горіли вогненні вивіски кафешантанів і вікна шиночків. Переможці перевіряли свою владу, не наситившись іще вдосталь безкарністю. Якісь розгнуздані люди в маньчжурських папахах з георгіївськими стрічками в петлицях курток ходили по ресторанах і з настійливою розв’язністю вимагали виконання народного гімну і стежили за тим, щоб усі вставали. Вони вломлювалися також у приватні квартири, нишпорили в ліжках і комодах, вимагали горілки, грошей і гімну і наповнювали повітря п’яними відригуваннями.

Одного разу вони вдесятьох прийшли в Гамбрінус і зайняли два столи. Вони трималися украй зухвало, владно поводилися з прислугою, плювали через плече на незнайомих сусідів, вихлюпували на підлогу пиво під тим приводом, що воно не свіже. Їх ніхто не чіпав. Всі знали, що це шпики, і поглядали на них з тим же причаєним жахом та гидкою цікавістю, з якими простий народ дивиться на катів. Один з них явно верховодив. Це був такий собі Мотька Гундос, рудий, з перебитим носом — як говорили, великої фізичної сили, попервах злодій, потім викидайло в публічному домі, опісля сутенер, шпик...”

Таке ось торжество Хама сто років тому. Які ж владні сили тепер чіпляють йому напоказ георгіївську стрічку як індульгенцію на святість? І заради чого? Щоб винищувати саме слов’ян під облудними, оманливими гаслами... тільки подумати — “слов’янської єдності”.

Невже вищий розум досі не здатний забезпечити розвиток цивілізації мирними засобами? На те виходить, що гегемони глобалізації справді роблять ставку на зменшення чисельності душ на планеті до “золотого мільярда”. І чи не маячить перед чиєюсь хворобливою уявою потаємний намір розширити для себе “життєвий простір” за напоумленнями “бича Божого” Чингісхана й недавнього Гітлера? Горе Україні, мов тій чайці при битій дорозі, якою скрадається агресор.

Історія повторюється не тільки як фарс, а й як трагедія. Стооке чудовисько телебачення полює на картини диких насильств. Смакує кадри немовби нападів первісних мисливців на велику здобич. Тільки не на мамонтів, а на деморалізовані, а ще гірше — зрадливі лави тих, які, за сучасними конституціями, — правоохоронці. Вельзевул утішався б і позаздрив би розгулу безумства, якби Всевишній не звергнув Антихриста в підземну прірву, в царство мертвих. Хто ж силується воскресити небогоугодне? І заради чого? Потьмарити, пригасити світлі надії людства? Чи підштовхнути його до третьої світової війни? Після неї вціліла дещиця вищих створінь, які — вінець природи, буде відкинута на тисячоліття назад, розтрощуватиме черепи супротивників лише дрючками і каменями, бо всі новітні знаряддя убивств надовго вирве з хижих рук вселенська катастрофа.

Дивні діла твої, Владико всевишній. Просвіти і заступи. Не допусти, не дозволь, щоб затьмарила сонце звіряча злоба, щоб на ликові місяця потекла кров брата, піднятого на вила братом. Одведи від того, щоб кривда ненаситно впивалася кров’ю безневинних жертв.

Дмитро ПАВЛИЧКО
П’ять пісень

Запам’ятай!

Запам’ятай, якщо ти українець:
Твоя земля — від Сяну по Кавказ.
Ти — Святослава правнук, мазепинець,
Для тебе “Заповіт” писав Тарас.

Сонце правди, що тебе зігріло,
Не задушить імперська Москва.
Україна — кров твоя і тіло,
І душа твоя, повік жива.

Запам’ятай, якщо ти не заброда,
А син і воїн рідної землі:
Твоя любов і мова, і свобода —
То вірна зброя на твоїм крилі.

Сонце правди, що тебе зігріло,
Не задушить імперська Москва.
Україна — кров твоя і тіло,
І душа твоя, повік жива.

Запам’ятай, якщо ти йдеш до бою:
За правду поляги не всім дано.
Як ти впадеш, народ підніме зброю
І вічне синьо-жовте знамено.

Сонце правди, що тебе зігріло,
Не задушить імперська Москва.
Україна — кров твоя і тіло,
І душа твоя, повік жива.

28.04.2014

Голос Ігоря

Стоять на чатах — біля сотні сотня,
Кордон держави — стежка степова.
Там дивиться глибока, як безодня,
На Україну імперська Москва.

З цього боку — хлопці з Помайдання,
З того — путінська стара орда.
Переможе завтра спонадрання
Українська пісня молода.

Нам дихає в лице Азовське море,
А з моря хвилями бредуть штики.
То знову йдуть на нас голодомори,
Сибіри, Сандармохи, Соловки.

З цього боку — хлопці з Помайдання,
З того — путінська стара орда.
Переможе завтра спонадрання
Українська пісня молода.

Наш предок Ігор пив із Дону воду,
Він говорив з човна до прапорів:
“Готуйтесь, браття, вмерти за свободу!”
Той голос княжий досі не згорів.

З цього боку — хлопці з Помайдання,
З того — путінська стара орда.
Переможе завтра спонадрання
Українська пісня молода.

30.04.2014

Пісня про Хортицю

Наша воля не прийшла із Відня,
Із Москви й Варшави не прийшла.
З Хортиці вона, печаль всесвітня,
Кров і піт з козацького чола.

Я пройду Тарасові дороги,
Поклонюся хортицькій траві.
Україно, чуєш: б’ють пороги
Сковані твої, але живі!

Наша мова не прийшла з Ростова,
З Петербурга й Волги не прийшла.
З Хортиці вона, душа Дніпрова,
Хліб і сіль з козацького стола.

Я пройду Тарасові дороги,
Поклонюся хортицькій траві.
Україно, чуєш: б’ють пороги
Сковані твої, але живі!

Наша пісня — то не срібла жменя,
То зерно з козацького снопа,
То героїв хортицьких наймення,
Скреслі у псевдонімах УПА.

Я пройду Тарасові дороги,
Поклонюся хортицькій траві.
Україно, чуєш: б’ють пороги
Сковані твої, але живі!

26.11.2013, Київ

Квітка рути

Пісня

На Майдані — квіти перев’ялі,
Сотню поховали, тиша тиш.
Хлопче мій, а ти в чужім шпиталі,
Бандажем загорнутий, лежиш.
Тепер ти знаєш: бути чи не бути —
То не однаково, не все одно.
Благословляєш сонце, квітку рути,
Що дивиться на тебе крізь вікно.
На Майдані не горять колеса,
Київ сяє золотом старим,
А в твоєму серці — танків леза,
Що з Росії наповзли на Крим.
Тепер ти знаєш: бути чи не бути —
То не однаково, не все одно.
Благословляєш сонце, квітку рути,
Що дивиться на тебе крізь вікно.
Лікарі привітні, польська мова,
Медсестра вродлива, мов калач.
Але їй не скажеш ти ні слова,
Щоб з грудей не вибухнув твій плач.
Тепер ти знаєш: бути чи не бути —
То не однаково, не все одно.
Благословляєш сонце, квітку рути,
Що дивиться на тебе крізь вікно.
Твої мрії, як твої герої, —
На кордонах рідної землі.
Ніг нема, та руки прагнуть зброї,
Прагнуть зброї-помсти мозолі.
Тепер ти знаєш: бути чи не бути —
То не однаково, не все одно.
Благословляєш сонце, квітку рути,
Що дивиться на тебе крізь вікно.

02.05.2014, Коломия

На давнім спаленищі

Пісня

Не застали козаків на Січі
Москалі, та в дикий передих
Розкопали цвинтар на поріччі,
Вогнище розклали з неживих.

А ми підéм та назбираєм зерна
На давнім спаленищі, край Дніпра, —
І затремтить імперія печерна,
І вийде Україна із костра!

Мертвих склали москалі, як дрова,
Все змели з могилок до коша.
Там тоді горіла наша мова,
Шабля наша, пісня і душа.

А ми підéм та назбираєм зерна
На давнім спаленищі, край Дніпра, —
І затремтить імперія печерна,
І вийде Україна із костра!

Той вогонь горить, не гасне досі
В тьмі московських наших лихоліть.
Там, неначе єретик на стосі,
Україна у вогні стоїть.

А ми підéм та назбираєм зерна
На давнім спаленищі, край Дніпра, —
І затремтить імперія печерна,
І вийде Україна із костра!

04.05.2014, Конча-Озерна

“Без України Росія перестає бути імперією, з Україною ж, підкупленою, а потім і підкореною, Росія автоматично перетворюється на імперію”.

Гімн московського загарбника

Анатолій КОЛОДНИЙ,
професор, президент Української асоціації релігієзнавців, заслужений діяч науки України, доктор філософських наук, професор, заст. директора — керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім.. Г. С. Сковороди НАНУ, м. Київ

Закінчення.
Поч. у ч. 16, 17 за 2014 р.

Це разюче відрізняється від Шевченкового сприйняття Кавказу як Прометея, довбаючи якого, орел усе одно “не вип’є живущої крові”, бо він знову оживає. Поет закликає кавказців: “Борітеся — поборете, // Вам Бог помагає! // За вас правда, за вас слава // І воля святая!”. При цьому він саркастично висміює загарбництво Московії: “Нам тілько *сакля* очі коле: // Чого вона стоїть у вас, // Не нами дана; чом ми вам // Чурек же ваш та вам не кинем, // Як тій собаці! Чом ви нам // Платить за сонце не повинні!”.

Влучно охарактеризував негатив російського месіанського націоналізму ідеолог “русской идеи” Г. П. Федотов такими думками: “Национализм русский выражался, главным образом, в бесцельной травле народностей, в ущемлении их законных духовных потребностей, создавая России все новых и новых врагов”. І не без жалю наголосив: “Из оставшихся в России народов прямая ненависть к великороссам встречается только у наших кровных братьев — малороссов или украинцев (это самый болезненный вопрос в России). ...Проблема Украины слишком сложная, чтобы здесь можно было коснуться ее более чем намеками. Но от правильного решения ее зависит само бытие России. Задача эта для нас формируется так: не только удержать Украину в теле России, но и *вместить* украинскую культуру в русскую. Мы присутствуем при бурном и чрезвычайно опасном для нас процессе зарождения нового украинского национального сознания, в сущности, новой нации. Она еще не родилась окончательно, и ее судьбы еще не предопределены. Убить ее невозможно, но можно работать над тем, чтобы ее самосознание утвердило себя как особую форму русского сознания”. Спадає на думку нещодавно висловлена американським політичним діячем Збігневом Бжезинським співзвучна Федотову думка: “Без України Росія перестає бути імперією, з Україною ж, підкупленою, а потім і підкореною, Росія автоматично перетворюється на імперію”.

Концепція “Москви — Третього Риму” проіснувала лише до початку XX століття. М. Трубецькой, як до нього і В. Соловйов, зрештою зрікся месіанських ілюзій. “Згодом я переконався в тому, що в Новому Завіті всі народи, а не якийсь один на відміну від інших, покликані бути богоносцями, — писав він. — Гордовита мрія пролетаріату Росії, як обраного народу Божого, як така, що явно суперечить певним текстам Послання до римлян апостола Павла, має бути залишена як така, що не відповідає духові Новозавітного Одкровення”.

На заміну вченню про “Москву — Третій Рим” з’явилися концепція “русских как неевропейского народа”, азіатів. Згідно з нею, коріння своє *русские* мають шукати в Золотій Орді. Московський учений В. Данилов наголошує, що ординці — то не дикі кочові племена. Насправді ж соціально-духовна еліта Орди спиралася на філософію Богоцентризму, а протекторат (не іго) Золотої Орди на підпорядкованих їй теренах був встановлений за Божим провидінням. Нині Московська Церква всіляко прагне насадити (як продовження вчення “Третього Риму”) на своїх так званих канонічних територіях учення “русского міра”, згідно з яким росіяни, українці і білоруси належать до “історичної Русі” і є громадянами якогось спільного для них “русского міра”. Ця концепція московського православного патріарха Кирила зорієнтована на ліквідацію самобутності означених східноєвропейських народів і злиття їх в якійсь одній державності зі столицею навіть у Києві. В Україні прибічником Кирила постає переважно клір і єпископат УМП Московської юрисдикції.

Історичним фактом є те, що імперіям помирати дуже тяжко. Вони всіляко прагнуть відтягнути своє вмирання. Тож багато зусиль московські чинуші різного рівня витрачають, щоб зберегти вже вмерлу радянську імперію. Їм нині важко спостерігати за тим, як ця імперія — недавньо могутня — в особі Росії як її наступниці перетворюється в другорядну країну. Ще 1990 року перший і останній союзний президент М. Горбачов наголошував, що Росія не буде тією державою, якою очікують бачити її нащадки, без життєдайної сили інших культур колишнього Союзу.

Після ухвалення 24 серпня 1991 року Україною Акту про проголошення незалежності речник російського президента Б. Єльцина заявив, що Росія залишає за собою право порушити питання кордонів тих країн, які проголосили свою незалежність. Відтак цим тоді було проголошено політичну війну між Україною і Росією, війну за території. Впродовж цього нинішня путінська адміністрація Росії знову порушує питання незаконності розпаду СРСР. 23 січня 1992 року Верховна Рада Російської Федерації заявила про неконституційність рішень 1954 року з приводу передачі Кримської області зі складу РРФСР до складу України: вже тоді розпочався розіграш “кримської карти”. У відповідь Україна заявила про свою відданість Гельсінкським угодам (їх підписала також і Росія), які проголошували принцип недоторканності існуючих державних кордонів. Заяви російських властей тодішній прем’єр-міністр України В. Дурдинець розцінив так: “Прикро говорити, що то є помилка або недогляд, а не цілеспрямована акція проти нашого суверенітету, проти нашої молодої держави”. Виступаючи тоді на сесії ВР України тогочасний міністр закордонних справ України А. Зленко наголосив, що якщо йдеться про легітимність кордону між Росією і Україною, то чому б не переглянути легітимність включення до Російської Федерації таких українських земель, як Гайворонський, Путивльський і Новооскольський повіти Курської губернії, Острогорський, Богучарський, Біргоченський — Воронезької, Таганрозький — Донської області, Темрюкський і Єйський — Кубанської, де українці становили від 51 до 90 % загальної кількості населення в роки відходу їх до Російської Федерації.

Але імперські прагнення москвинів ніколи не вмирали. 1999 року 85 % росіян під час соціологічного опитування висловилося за відновлення “великої імперії”, цебто повернення до Радянського Союзу. Виступаючи на закритому засіданні Ради “Росія — НАТО” Путін пригрозив, що в разі вступу України до Північноатлантичного Союзу вона може припинити своє існування як незалежна держава. І дозволив собі заявити, що “Україна — це навіть не держава! Що таке Україна? Частина її території — це Східна Європа, а частина, і значна, подарована нами!”. Цю версію московський фюрер повторив конкретніше у своєму виступі перед москвинами 17 квітня ц. р., заявивши, що Південь України — це Новоросія, включена до Російської імперії за цариці Катерини II. Керуючись цими настановами свого фюрера, начальник Генштабу Збройних сил Росії Юрій Балуєвський, конкретизуючи заяву президента-фашиста, однозначно сказав: “Росія вчинить дії, спрямовані на забезпечення своїх інтересів поблизу своїх державних кордонів. Це будуть не тільки військові заходи, будуть заходи й іншого характеру”. Останнє, певно, й маємо нині на Сході й Півдні України. Наявний намір відтворити Російську імперію не лише межами території Радянського Союзу, а її царськими роками. Якщо б такою логікою керувалася, приміром, Англія, то нині їй тепер треба було б включити до себе всі ті країни, які колись були її колоніями. Але англійська нація — цивілізована нація.

Враховуючи московські загарбницькі настрої і США, які, як мокре горить, реагують на анексію Московією українських теренів, мали б подумати про збереження у своїй юрисдикції Аляски, бо ж Путін може сказати, що її дешево продали, а відтак треба забрати.

Московії постійно муляє наявність України як незалежної держави. Вона незаконність її права на суверенність обґрунтовує тим, що нога “русского воина” пройшла зі Сходу до Заходу України в роки останньої світової війни. А хто до неї готувався? Гітлер просто випередив Сталіна у її розв’язанні. Не так давно в Державній думі Росії голова думського комітету у справах СНД Георгій Тихонов запропонував навіть текст Звернення до Президентів і парламентів України і Росії “О государственном единстве двух народов”, який передбачав фактичну ліквідацію України як держави через приєднання її до Росії. При цьому Тихонов навіть заявив, що “Украина никогда не выходила из состава России”.

Ще Карл Маркс, якого надто шанують російські (й українські) комуністи, сподівався, що знайдуться в Європі незламні противники Московщини та її загарбницьких планів. “Можна припускати, що цю роздуту потвору спинять європейці, вона ж вже просунулася на шляху світового панування... Московська політика — незмінна. Московські спроби і тактика змінювалися і змінюватимуться, але провідна зірка московської політики — розбити світ і панувати в ньому — є і буде незмінною. Московський панславізм — це лише одна з форм московського загарбництва. Метою московського панславізму є не свобода та незалежність слов’янських народів, а знищення всього того, що створила Європа за тисячу років своєї культурної праці”. Саме в цьому марксівському контексті ми можемо й нині розцінювати агресію Москви. Чого аж ніяк в Україні не хочуть бачити в найбільш антиукраїнській партії — комуністичній. Обґрунтовуючи свої сепаратистські дії нібито ігноруванням в Україні мовного питання, а точніше — нібито права російської мови бути другою державною, симоненківці чомусь не керуються вченням марксизму (мабуть, ніколи не читали!?) з цих питань. А між тим Карл Маркс писав: “Якщо людина не знає мови народу, на землі якого проживає, то вона є або гостем, або найманцем, або ж окупантом”. Обґрунтовуючи право на державність в Україні російської мови, дехто з громадян України мотивує це тим, що вони, дивись, народилися в Україні. Погоджуючись з цим фактом, я наголошую на тому, що свого часу їхні предки прийшли на наші терени як окупанти. А нам, українцям, нікуди їхати, бо ж ми не маємо десь інде своєї держави, а ось росіян Путін запрошує приїздити на вільні простори рідної їм Росії, освоювати її далекі сибірські землі (а то ще китайці їх привласнять).

Мені у моїй нинішній зневазі до Росії і російського радять відрізняти російську владу від народу. Погоджуюся з тим, що не слід у кожному *русскому* вбачати дрімучого великодержавного шовініста, колонізатора-імперіаліста, здичавілого азіата, маніакального українофоба. Але якби вони були в меншості, це була б одна справа. Але якщо понад 80 % *русских* схвалюють загарбання Росією українського Криму, брязкотіння зброєю на кордонах України і при цьому не виявляють те, що Ф. Достоєвський називав “здатністю до самозасудження”, то тут я погоджуюся з думками героя Достоєвського Федора Карамазова: “А Россия свинство! Друг мой, если бы ты знал, как я ненавижу Россию... То есть не Россию, а все эти пороки... А пожалуй, что и Россию!”. І мав рацію В. Бєлінський, який зауважив: “Да что наш русский человек, который не только шапку, да и мозг-то свой носит набекрень!” Додам до цього ще слова російського мислителя Олександра Герцена: “Мы не можем привыкнуть к этой страшной, кровавой, безобразной, бесчеловечной, наглой на язык России, к этим мясникам в генеральских аполетах, к этим квартальным на университетских кафедрах. Ненависть, отвращение поселяет к себе эта Россия. От нее горишь тем разлагающим, отравляющим стыдом, который чувствует любящий сын, встречая пьяную мать свою, кутящую в публичном доме”.

При цьому О. Герцен виявляв надто велику симпатію до українського народу, його тяжкої історичної долі. “России скорее надобно распустить части, чем притягивать их к средоточию, т. е. к империи, — наголошував він. — Это мы высказывали, говоря об Украине”. В іншій праці мислитель пише: “Хмельницкий не из любви к Москве, а из нелюбви к Польше отдался царю. Москва или лучше Петербург обманули Украйну и заставили ее ненавидеть москалей... Несчастная страна протестовала, но могла ли она устоять перед этой роковой лавиной, катившейся на нее с Севера до Черного моря и покрывающей все, что носило русское имя, одинаковым ледяным саваном рабства”. О. Герцен вимагав повної незалежності для України. Сьогодні серед російської інтелігенції немає такого мислителя, який би в московському лігві так боронив інтереси України і розумів її. Нині ми переживаємо гірке розчарування в багатьох діячах науки і культури, які повірили в брехню російських ЗМІ про нас, наші наміри. Переживаємо з того, що навіть там з’явилися (так назву) “фашиствующие религиоведы”. А, може, тут і розчаровуватися не треба, може, ми їх просто не знали: вони були людьми з подвійним дном і раніше, бо ж у природі москвина постійне бажання грабунку. Пригадую, як за велінням Президії НАН України я поїхав до Москви в академічний Інститут філософії для укладання договору творчої співпраці. Мене там зустріли питанням: “Вы уже прекратили там играться в свою *независимость*?”. На мою відповідь, що ми ще “играемся”, одержав пораду приїхати, коли “наиграемся”. Це був вияв прагнення нас принизити, засвідчити якусь вищість щодо нас. Але не вийшло: я більше до Москви не їздив. Ми вийшли на співпрацю з чотирма міжнародними релігієзнавчими асоціаціями, де москвини навіть не присутні і де визнали наші фахові здобутки.

Як куратор академічної релігієзнавчої науки України і просто як її громадянин, хотів би висловити своє “фе” Українській Православній Церкві. Вона уникає при цьому додатка “Московського Патріархату”. Так ось, вона є єдиною в країні церковною спільнотою, яка не засудила загарбника українських теренів. Мовчить і московський патрон Церкви — патріарх Російський Кирило. Але він ідеологічно готував до загарбницьких походів московського воїнства парафіян своєї Церкви обстоюванням концепції “русского міра”, в який мають неодмінно входити Росія, Україна і Білорусь. Спікер РПЦ протоієрей Всеволод Чаплін заявляв: “Потрібно подумати сьогодні про потужну військову присутність Росії у всіх регіонах... Навіть якщо Росії знадобиться, то росіяни братимуть участь у бойових діях. Цього не слід боятися: армії потрібно нарешті дати справжню роботу”. Ніби відповідаючи йому, тодішній архієпископ Августин (Маркевич) із УПЦ сказав: “Ми очікуємо кроків з боку Росії”.

Відтак не даймо ходити гордовитим москвинам нашими теренами, бо ж вони, принісши стільки бід українству, того не гідні. Віримо, що український народ ніколи не вибачить Московії її агресію.

Без крові війни — гуманітарні

Наталя КУЛІШ
Фото автора

Відбувся медіа-тренінг щодо питань децентралізації і самоврядування. Упродовж двох днів в оазі “Пуща-Лісова” журналістам і представникам обласних рад п’яти регіонів України (Полтава, Черкаси, Вінниця, Харків, Запоріжжя) розповідали про NUTS. З’ясувалося, що приказка: “Не такий страшний чорт, як його малюють”, на теренах України знову актуальна. Україна таки мусить інтегруватися в ЄС — кроки вже зроблені й географію не змінити. А без вирішення проблем на тому рівні, де вони виникають — у громадах, — у Європу нам зась. Адже національна політика в контексті світового співтовариства залежить від рівня розвитку економіки, освіти й культури кожного регіону. Це як і дружба з шанованими родинами, з яких і складається держава.

Тому організовані Київською спілкою журналістів України виступи експертів Інституту громадянського суспільства — директора з науки та розвитку Анатолія Ткачука і юриста-аналітика Олександра Врублевського, а також експерта проекту ЄС “Підтримка політики регіонального розвитку в Україні” Ігоря Абрам’юка і директора Інституту територіального розвитку Юрія Ганущака були на часі. Вони розповіли: чому децентралізація потрібна кожній громаді і як будуватимуть сильну державу самоврядні спільноти. Всі ці знання мали донести кожному співвітчизнику журналісти різних ЗМІ — як ті, хто формує громадську думку. А як це зробити ефективно, навчав під час медіа-тренінгу журналіст, ведучий ток-шоу “Свобода слова” Андрій Куликов.

Без свободи слова немає демократії, без демократії немає свободи слова. Основною складовою демократичного суспільства є поінформована й активна громадськість.

Федералізація — неологізм, що суперечить логіці

З’ясувалося, що слова “федералізація” немає в жодному тлумачному словнику, оскільки акт перетворення унітарної країни на федеральну суперечить логіці. Є поняття федерація, але такий процес спрацьовує не на зміцнення повноважень окремих регіонів. Бо федерація — це **об’єднання** державних чи квазідержавних утворень. У світі з більш ніж 200 країн лише 24 федеральні. Історія свідчить, що процес об’єднання суб’єктів у федерацію здебільшого є результатом воєн (США, Канада, Мексика, Нігерія). Випадки перетворення унітарної держави на федерацію були тільки після поразки держави у війні (Німеччина, Австрія). Тому ультиматум Росії щодо федералізації України — це шлях до насадження своєї влади на окупованих територіях з допомогою маріонеткових урядів (нині так у Криму). Успішною федеративною державою в Європі є Швейцарія (офіційно — Конфедерація) — можливо, тому там усі зберігають у банках гроші.

Самоврядування

Якщо ж люди почнуть об’єднуватися не на вищому рівні, а на рівні громад, то це нічим не загрожує державотворенню, а навпаки. Бо децентралізація — це передача повноважень, ресурсів і компетенцій для вирішення основних питань життя людини адресно. Для цього в Україні не перший рік впроваджується швейцарсько-український проект “Підтримка децентралізації в Україні” DESPRO. Враховуючи європейську практику, в Україні саме на рівні регіону має формуватися основа національної політики, яка передбачає наявність законодавчого органу, можливість ухвалювати самостійні економічні рішення, розробляти плани розвитку, систему освіти й культури. Громади можуть створюватися за соціальним (коли є бюджетна інфраструктура) або соціально-економічним принципом (навколо центру економічної активності).

Соціальний спосіб передбачає об’єднання поселень у громаду до 5 тисяч осіб з максимальною відстанню від центру 8 км. Соціально-економічний — спосіб розукрупнення районів, щоб не дублювалися функції повноважень, передбачає розмір громади до 9 тисяч осіб, а відстань від центру самоврядування при цьому — 11 км (20 хвилин доїзду).

Ось приблизна інфраструктура бюджетних гуманітарних установ у модельній сільській громаді (9 тисяч мешканців):

Освіта: ЗОШ — 3; початкових шкіл — 8; дитячих садків — 8.

Культура і спорт: будинок культури; клуби — 10 (доступність 3 км); бібліотек — 13; школа естетичного виховання; стадіон.

У модельному районі (15 громад, 380 тис. мешканців) примноження відповідних закладів передбачено з урахуванням кількості населення та вищого рівня повноважень.

Місцеве самоуправління принципово повинно будуватися “знизу вгору”. У такій структурі перетворень базовий рівень — рівень громади — найближчий до людини. Громада шляхом голосування обирає собі керівництво (голова чи староста), а в разі невиправдання довіри — переобирає достойних. У процесі децентралізації громади укрупнюються: містечко з навколишніми селами становлять єдину територіальну громаду. Ті питання, які не можна вирішити на рівні громади вирішуються на районному рівні. На обласному рівні вирішуються питання, які не можна вирішити на двох попередніх рівнях.

Функція державного контролю (дотримання законів України) на обласному рівні запобігає свавіллю місцевих “князьків” під час розподілу повноважень і обігу коштів.

Регіональне і місцеве самоуправління визнається одним із пріоритетів у розвитку Європейського Союзу, де місцеве і регіональне самоуправління ґрунтується на трьох основних принципах: субсидіарності, солідарності і доповнюваності.

NUTS — це не шоколадний батончик

Для України цікавим є аспект регіоналізації — децентралізація владних повноважень зі збереженням унітарного державного устрою. Запровадження такого типу відносин передбачало б перерозподіл компетенцій, владного навантаження, системи бюджетного і міжбюджетного фінансування.

Європейська система кодифікації (Nomenclature des unite territorials statistiques — NUTS) — це номенклатура територіальних одиниць для потреб статистики. Ієрархія територіальних одиниць NUTS базується на принципі компліментарності. Успішність території залежить від її розвитку. А вирівнювання розвитку регіонів є важливим аспектом їхньої європейської ринкової ідентифікації.

У нас немає дієвих регіональних ідентичностей, заснованих на етнічних відмінностях, які потребували б особливої автономії. Адже мова має йти лише про підвищення ефективності державного управління і самоврядування на місцях. Адекватний розподіл повноважень між центром та областями має сприяти розвитку держави загалом, особливо враховуючи потенційну можливість приєднатися в майбутньому до європейських стандартів NUTS.

За державу прикро

Напевно, як ніколи, актуально говорити сьогодні про мораль, про духовні цінності, патріотизм у нашому суспільстві.

Тому й поспішили на розмову з керівником громадської організації “Братерство”, доктором філософії Михайлом Суреновичем КРУГЛЯКОМ.

— Михайле Суреновичу, визначмо спочатку, що таке мораль, духовність, патріотизм.

— Мораль — це суспільне уявлення про хороше і погане, правильне і неправильне, добро і зло, а також сукупність норм поведінки, що випливають із цих уявлень. Іноді термін вживається не стосовно всієї громади, а її частини, наприклад: християнська мораль, буржуазна мораль, а в радянському суспільстві був “моральний кодекс будівника комунізму”. Іноді термін “моральність” застосовується для позначення внутрішніх духовних якостей, якими керується людина.

А ось Карл Маркс вважав: “Комуністи взагалі не проповідують ніякої моралі... Вони не пред’являють людям моральної вимоги: любіть один одного, не будьте егоїстами і т. ін. Вони, навпаки, чудово знають, що і егоїзм, і самовідданість є за певних обставин необхідною формою самоствердження індивідів” (“Німецька ідеологія”).

Духовність, християнська мораль знаходить своє вираження у своєрідних уявленнях і поняттях про моральне й аморальне у сукупності визначених моральних норм (наприклад, заповідях), у специфічних релігійно-моральних почуттях (християнська любов, совість і т. ін.) і деяких вольових якостях віруючої людини (терпіння, покірність і ін.), також у системах морального богослов’я чи теологічної етики. Усі разом перераховані елементи складають християнську моральну свідомість. Християнську мораль насамперед визначають 10 християнських заповідей.

Патріотизм — це моральний і політичний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність підпорядкувати її інтересам свої, приватні. Це гордість за досягнення і культуру своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості й ідентифікація себе з іншими представниками народу, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу. Історичне джерело патріотизму — століттями і тисячоліттями закріплене існування відособлених держав, яке формує прихильність до рідної землі, мови, традицій. В умовах освіти націй патріотизм стає складовою частиною суспільної свідомості, відбиває загальнонаціональні моменти розвитку суспільства.

— Наскільки важливі всі ці якості в сучасній людині, особливо якщо це чиновник?

— Багато з нас знають 10 заповідей Божих. Деякі нагадаю: *“Шануй батька свого і матір свою”, “не чини перелюбу”, “не свідчи неправдиво на ближнього твого”, “не бажай дому ближнього твого”, “не вбивай”, “не кради”.* Якби ми жили за цими заповідями, якби наше керівництво дотримувалося їх, то у нас в країні, думаю, не було б того, що зараз коїться.

Убивство Оксани Макар — злочин, скоєний у Миколаєві... Школярі б’ються один з одним у школі і знімають бійки на мобільні телефони, викладають цю “продукцію” в Інтернет, продають її... У столиці просто на уроці троє десятикласників розіп’яли однолітка і знущалися над ним. Усі бачили скарби (золотий батон, кілограмову золоту монету) Януковича, яйця Фаберже Пшонки... Приблизно третина українських військовослужбовців у Криму виявили бажання перейти на бік російської армії... Три українські кораблі підняли прапори Росії... А ті, хто стріляв по майданівцях?.. Я був там: у мене потрапило кілька гумових куль. Стріляти у свій народ — навіть слів немає!..

Чи варто говорити про моральні якості цих людей? Високоморальна людина насамперед думає про інших. Більше ніж про себе. Ставить моральні цінності вище матеріальних. Суспільство нам навіяло, що гроші важливіші моралі, тільки тому, що суспільству так вигідніше.

За висловлюванням деяких політиків, сьогодні в Україні формується матеріалістичне суспільство, яке втратило морально-духовну складову, що негативно позначається на розвитку суспільства, а також на процесі становлення демократичної держави.

— У такій ситуації страшно за дітей!..

— Звичайно! Багато батьків втрачають авторитет у своїх дітей через те, що й самі забули про духовність, про мораль. У світі споконвіку існує одна проста істина: “за молоддю майбутнє людства”, а оскільки молодь — це люди від 16 до 30 років, тож проблеми молодого покоління це загальнолюдські проблеми. Уявлення сучасної молоді про деякі речі і проблеми дивують і шокують старше покоління. Це стосується насамперед християнських, духовно-моральних цінностей, рівня культури, правил поведінки в суспільстві, правил етикету.

Незрідка душі сучасної молоді розорені, спустошені й перекручені. На жаль, за даними соціологічних досліджень, близько 60 % підлітків підвищують голос на своїх батьків, розмовляють із ними нецензурними словами, а близько 8 % молоді навіть застосовували до батьків фізичну силу. Ці факти свідчать про те, що батьки для сучасної молоді не авторитет, а родинні цінності втратили своє значення.

— І що ж робити?

— Споконвіку людям прищеплювали моральні, духовні, християнські цінності. І це мало велике значення, особливо для молоді. Кіно, театр, книги завжди духовно виховували людину. А де сьогодні українські фільми, вистави, книги для молоді, та й для дорослих, у яких йшлося б про доброту, духовність, мораль, патріотизм?

Щоб стати сильною державою, треба виховувати нашу молодь у любові, прищеплювати суспільну мораль і патріотизм.

Спілкувався **Сергій КОТОВ**

“Утвердження авторитету державної мови на всіх рівнях веде до консолідації політичної нації”.

Георгій ФІЛІПЧУК,
доктор педагогічних наук, академік АПН України

Культуроцентризм сучасної освіти

Сучасний світ стає не лише дедалі мобільнішим, змінюванішим, конкурентнішим, а водночас агресивнішим. Мусимо визнати, що продекларований ще 1992 року в Ріо-де-Жанейро підхід — “Жити з почуттям відповідальності” так і не став універсальним пріоритетом, новою філософією в моделях стосунків: “Людина—людина”, “Людина—Суспільство”, “Людина—Природа”, “Держава—Держава”. Урядам, парламенту, громадянському суспільству, ученим так і не вдалося утвердити цю парадигму. Помітним явищем стає різнополярність в оцінках і характеристиках політичних, соціальних, екологічних, гуманітарних, етнокультурних, фінансово-економічних, цивілізаційних сфер життєдіяльності.

Показовим є факт, коли найвищі офіційні представники 192-х країн улітку 2012 року ухвалили Декларацію “Майбутнє, якого ми хочемо”, а в цей же час делегати від громадянських інститутів проголосували за резолюцію “Майбутнє, якого ми не хочемо”. Але найгіршим є варіант, коли не чуємо, не сприймаємо “іншого” з його світобаченням. Культурою, позицією і традицією, стаючи агресивними і нетерпимими. Нинішній характер українсько-російських відносин це підтверджує.

Прогнозую, що найближчим часом, напевно, вченим, педагогам, політикам не вдасться знайти спільну точку зору, оцінку з багатьох спірних проблем, як і написати спільну історію. Людям потрібен не аргумент сили, а сила аргументу, яка забезпечить формування такої “педагогіки добра”, яка допоможе народам виробити об’єктивний, гуманний цивілізаційний погляд на події, явища, факти, які є значущими для національної, європейської, світової історії. І завдання України, національної освіти, особливо в період загрози її існуванню, свято оберігати свої цінності, пам’ять, щоб не загубити власну історію, віру, духовність, національну ідею.

Безперечно, що на становлення світогляду, виховання поваги до історичної пам’яті посутній вплив мають, окрім освіти, інші інституції — церква, ЗМІ, сім’я, політика, соціокультурне середовище. Проте освіта у цій низці, навіть незважаючи на те, що за довірою людей вона за останніми соціологічними дослідженнями поступається церкві та ЗМІ, *посідатиме і надалі винятково* домінуюче місце. На освіті лежить особливо велика відповідальність, адже в Україні лише прямих учасників освітнього й наукового процесів — понад 10 млн. Але не кількісні показники визначають її суспільну значущість. В умовах агресії Росії, колабораціонізму, роз’єднаності народу найважливішим є, по-перше, усвідомити, що найкраща реальна освіта може стати згубною для людини й суспільства, якщо вона не розвинута патріотично. По-друге, переконати суспільство, професійну педагогічну думку, що добротною, гуманною, інтелектуальною вона зможе стати лише на основі тріадності моделі, коли освіта є не лише особистісно-орієнтованою, європейською, а й національною. По-третє, необхідно зберегти і розвинути *дві стратегічні* функції — професійну й світоглядну, гармонійно їх поєднуючи.

Очевидно, для української освіти на перспективу залишатимуться для реалізації, як методологія, 2 головні документи: 1) Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”); 2) Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті; а також ідеї глобальних самітів у Ріо, Йоганнесбурзі, принципи Десятиліття Освіти, Лісабонської, Сорбоннської, Болонської конвенцій, кращі зразки світового досвіду. Важливо також враховувати надбання і традиції національної педагогічної спадщини Київської Русі, Києво-Могилянської, Острозької академій, адже “Велика дидактика” Я. А. Коменського написана на основі досвіду братських шкіл. Ідеї, педагогічна творчість українців ґрунтовно вивчаються у багатьох країнах світу. Усвідомлюючи, що європейська сім’я — це великий оркестр народів, де кожен інструмент має свою тональність, Україна, її національна освіта мають посісти в ньому гідне й належне місце. Наша “мелодія” мусить ґрунтуватися на інтелектуальних, духовних, матеріальних цінностях власного народу. “Народ без власної прогресивної думки, творчості, — писав Б. Грінченко, — є в загальнолюдській сім’ї хворим членом, не вносячи в загальнолюдську скарбницю свого доробку”. Тому не дивно, що національна ідентичність, збереження і розвиток національного “Я”, *своєї етнокультури* в умовах глобалізму й інтеграції визнаються багатьма народами як важлива ознака європеїзму. Аналіз сучасної культурно-освітньої політики Європи засвідчує, що неможливо вважати себе європейцями, не залишаючись при цьому німцями, французами, італійцями чи поляками. Щоб стати гідним громадянином світу, насамперед слід бути гідним українцем. Ідучи в Європу, нам варто, зазначав великий педагог К. Ушинський, узяти в західної освіти одну важливу рису — повагу до своєї Батьківщини, бо там не лише освічена, а й напівосвічена людина краще знає свою мову, історію, географію, естетику, політику, свою вітчизну... без патріотизму немає людини. Знаймо, можна втратити все: територію, ресурси і навіть державу — і повернути втрачене, але лише тоді, якщо народ збереже рідну мову, віру, традицію...”

Бо коли йдеться про полікультурність, не забуваймо, що первинною основою є культурність власного народу. А тому для розвитку позитивної “Я”-*концепції* людського розвитку варто ніколи не ігнорувати найбільш культуровідповідне сократівське і сковородинське правило “пізнай самого себе”. Сучасний стан українського суспільства потребує не лише думок, ідей, розмірковувань про культуру як таку, але передовсім необхідно передавати безперервно це джерело життя наступним поколінням. У соціокультурному просторі доволі розповсюдженими суспільними моделями є такі, коли замість виховання патріотизму, поваги до своєї землі, народу, національної культури, рідної мови, історії сповідується фальшивка “всесвітності”, “полікультурності”, фетиш товарно-грошового універсалізму. Майже 90 років тому В. Липинський застерігав: “Досі не було відомо, щоб якась нація відроджувалася не під державно-національними гаслами, а під гаслами прирізки землі. У нас за Україну давали десятини”. На жаль, це застереження зберігає свою актуальність і понині. Попри все виховні системи мають бути налаштовані, щоби Україну як ціннісну субстанцію громадянська спільнота, особливо молодь, сприймали духовно, ідейно, політично. Для цього освіті слід наскрізно впроваджувати вартості української національної школи, утверджувати авторитет власної культури, яка містить чимало здобутків, що мають світову, загальнолюдську значущість і водночас оберігає духовний суверенітет народу. Зігнорувавши цей методологічний підхід, можна очікувати, що освіта буде згубною для нації, неєвропейською, не діалогічною, а тому малоцікавою для інших. Досвід підтверджує: світ виживає, зберігає себе, розвивається не завдяки бюрократії, канцеляріям, урядам, а насамперед завдяки культурі, культурним взаємозв’язкам і взаємовпливам. А тому етичним заповітом і завданням для народів, держав, політиків, громадянських суспільств є не допускати найменших проявів культурно-освітнього імперіалізму, духовного закріпачення й етноциду у ставленні до особистості, громади, етносу. Упродовж тривалого історичного періоду для України ця тема була надзвичайно чутливою. Коли українці 100 років тому (1913 р.) виборювали своє право на рідномовний університет у Львові, Російська імперія погрожувала Австро-Угорській війною, якщо справді там відкриється Український університет. Що ж буде тепер, коли впроваджується окупаційна освітня модель?

Наша мова, культура повинні бути конвертовані хоча б удома, мають бути почутими, осмисленими очільниками країни, інтелігенцією, педагогами, політиками. І, можливо, найбільша біда для сучасного українського відродження полягає у дуже значній критичній масі в українському суспільстві усталеного політикуму, який не сприймає українську ідею, хворіючи на колабораціонізм, вульгарну псевдокультурність. Майже 20 років тому, виступаючи з трибуни ВР України, нагадав про світового вченого, видатного українця І. Пулюя, який знав 13 мов, включно старогрецьку і староєврейську. Для радянського режиму він так і залишався “махровим націоналістом”. Нині наш депутат, чиновник, який не знає і не воліє знати своєї рідної, державної мови, вважається гуманістом, інтернаціоналістом, демократом! І поки ми не вийдемо із таких фальшивих “ціннісних” координат, будемо упосліджені люмпенізацією і деградацією.

Мова є основою гідності, патріотизму й культури народу. Проте впродовж тривалого часу в Україні так і не відбувається ґрунтовного державно-громадського діалогу. А шкода, адже мовна політика є визначальною для конструкції етнополітичних процесів. Утвердження авторитету державної мови на всіх рівнях веде до консолідації політичної нації. Бодай два покоління українських громадян (в умовах незалежності), виховані на повазі до державної мови стали б запорукою громадянської єдності. суспільної безпеки, патріотизму. Бо силу духу і гідності не можна компенсувати великим військом. Події в Криму стали для нас дуже жорстоким і повчальним уроком, коли “українська” армія з більш як 20-тисячним контингентом одразу стає безпомічною. І справа тут не лише в політичній “стратегії”, а насамперед у тому, що 22 роки український Крим не перебував у сфері реальної гуманітарної, соціальної, економічної, інформаційної української політики. Слід запитати: а чи змінилася б ментальність, психологія людей у Криму, якби **щороку** в Криму, від Джанкоя до Севастополя, від Керчі до Євпаторії відкривалась українська школа-гімназія подібно до єдиної з 1997 р. в Сімферополі, яку нині перетворять на неукраїнську, а друкувалася б не лише одна малотиражна українська “Кримська світлиця”? На жаль, цією стратегією ніхто не переймався. Були інші “клопоти” державників. Кому нарізати приморські земельні десятини, де утримувати яхти можновладців, як вкрасти від народу нафтогазовий чорноморський шельф, прогнозована вартість запасів якого ще 2007 року становила понад 500 млрд амер. дол. (справа “Всико”!).

Бо не може утверджуватися істина, коли на 576 тис. (перепис 2001 р.) українців у Криму функціонувало лише 7 шкіл українських із 600, коли із 60 шкіл з російською мовою викладання в Сімферополі — одна українська, коли 10 квітня 2012 р. в Севастополі, де проживають 25% етнічних українців, закривають єдину українську школу № 7, переводячи її в школу-інтернат № 4 для розумово відсталих дітей, нібито за браком коштів. І водночас міськрада ухвалює регіональну програму розвитку “русского языка и русской литературы” на 2012—2016 роки з кошторисом 1 млн грн, а “севастополеведение” з його ідеологією неповаги до української мови, України, української ідентичності стає основою освітньої політики.

Немає жодного документа часів незалежності, який би утискав права росіян, інших народів, що населяють Україну. А культурно-освітня, гуманітарна модель стосовно національних меншин в Україні, без перебільшення, одна з найдемократичніших у Європі. А тому мусимо говорити правду і діяти по-справедливості. Адже зобов’язані знати, де поділися 200 тис. кримських українців, які проживали з часів Тмутараканської Русі, а скільки 1944 року депортовані з Криму. Чи маємо забувати той факт, що, славлячи ідеологію СРСР для утвердження нової імперської політики, щороку на його теренах знищувався навічно один народ (1926 р. — 208 народів, 1989 р. — 128). Пригадуються слова поетеси В. Китайгородської: “Вгамуйте страсті, Україна є, і Бог її на відкуп не дає”.

Маємо не тільки знати, а й пишатися рідною культурою, інтелектом, етичними вчинками своїх кращих співвітчизників і народом, який століттями виступав донором для багатьох націй і держав, не воюючи за чужі землі, а захищаючи рідні. Варто було б знати багатьом вітчизняним перевертням, а насамперед верховникам Росії, висловлювання в наукових дослідженнях князя М. Трубецького у 20-х роках минулого століття, якого не можна запідозрити в симпатіях до України. Шлях післяпетровської Росії до європеїзації, писав він, лежить через українізацію..., і наголошував на винятковій ролі українців у розбудові всіх сфер життєдіяльності Росії. Щоправда, не вдалося вилікувати людяність від бацил імперської зажерливості й антиукраїнства.

Час підтверджує складність у формуванні громадянського суспільства, творенні єдиної політичної нації, національної і державної самоповаги. І саме на освіту покладається винятково стратегічне завдання — творити виховний ідеал за активної участі більшості педагогів, які пройняті повагою і любов’ю до своєї Батьківщини. Бо лише такі, які нас навчають любити Україну, заслуговують на велике ім’я вчителя. “Саме українські вчителі, — писала С. Русова, — повинні виступити попереду свого народу і разом з ним добиватися для нього щастя, волі й свободи... Досить українській інтелігенції “тинятися” по чужому полю. Треба йти однією дорогою зі своїм народом...”.

Не вмирає душа наша, бо ми — українці

Вадим МИЦИК

XX століття для українського народу, особливо коли до влади в Російській імперії дорвалася сатанинська більшовицька сила, стало суцільно згубним. Світлоносний і працьовитий народ російські шовіністи разом із комуністами стали під корінь винищувати. Україною прокотилися три страшні війни: Перша світова (1914—1918), війна Росії проти України (1918—1920), Друга світова (1939—1945); три голодомори — 1921—1923, 1932—1933,

1946—1947; постійні репресії від 1917-го. Народ можна гнобити, нищити, але вбити ні його, ні живого Духу не можна, бо він — творіння Боже. Цю незнищимість наш поет і пророк Тарас Шевченко ствердив у поемі “Кавказ”. Хижак його забиває “що день божий”, але не в його силі те зробити:

Розбиває, та не вип’є
Живущої крові —
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.

Російська імперія — чи то царська, чи то комуністична, чи то путінська — не випускає зі своїх лабет Україну і стає нам на заваді створити власну державу. Тільки проголосили 1918 року Україну самостійною, як Ленін із Москви послав свою “красную гвардію” її знищити. Як тільки своєю волею на Майданах український народ духовно випростався, президент Росії Путін пішов агресією на Україну, загарбав Крим, почав зазіхати на східні й південні наші землі. Витягли з імперського багажу назву Новоросія і давай нею козиряти, що ці українські території “исконно русскіє”. Хоч насправді з 1784 року це була губернія царська, в яку входили переважно землі Півдня України. Весь великий і багатий край наш імперські ідеологи принизливо називали Малоросією. За імперським принципом Путіна “землі Малой Росії” потрібно також “добровільно присоєдініть”. Ніколи етнічних ні територій, ні назви Новоросія, ні Малоросія не існувало, а була єдина Україна, як писав письменник Іван Нечуй-Левицький, від Волги й до Дунаю. Згадаймо, що в прадавні часи Волга мала назву Ра на честь бога Сонця, а слів із цим сонячним коренем в українській мові дуже багато. Ми з повним правом можемо говорити про українські етнічні землі в складі Росії — Білгородщину, Курщину, Воронежщину, Подоння, Кубань, Ставропільщину. Навіть окремі райони Саратовської області колись були українськими. Нині Стародубський район Брянської області свого часу був однойменним полком козацької України. З початку 1930 років у них позакривали українські школи, газети. Нині люди там не мають змоги не тільки вчитися рідною мовою, а й розмовляти нею. Створені сучасні українські громади російська влада позакривала. Сталося так, як писав Тарас Шевченко у поемі “Невольник” (1859):

Ляхи були, усе взяли,
Кров повипивали!..
А москалі і світ божий
В путо закували.

Те, що робилося за президента Януковича, називають внутрішньою окупацією. Він зі своєю клікою грабували добро українського народу, вкладаючи його в іноземні банки. Позагарбувані землі, ліси, води. Русифікація українців пішла настільки нестримно, що складається враження, ніби між президентами України й Росії було з цього приводу укладено угоду якнайшвидше перетворити українців на росіян. Парадоксально, але, як показав Майдан, навіть російськомовні люди є по духу українцями. На культуру, освіту, охорону здоров’я, як на базові галузі для фізичного й духовного розвитку народу, не вистачало грошей. Армію скоротили й позбавили боєготовності настільки, що загарбникам залишалося б тільки проїхатися танками і бронетранспортерами по території й оголосити про її “добровільне входження” у склад країни-загарбника.

Та Бог є над українським народом. Жага боротьби за волю і кращу долю знову прокинулася в нас. По містах і селах люди вийшли на свої споконвічні Майдани. Повстали мирно й непохитно. Заявили про потребу народовладдя, про своє право, правду, справедливість, працю як невід’ємні моральні основи життя. Від цього жити чесно і заможно. Стали очищати землю від злодійської влади та корупції, від комуністичної скверни, від лицемірства й принижень.

Братва Януковича ледь не вдавилася награбованим. Коли їхні палаци, маєтки, перенасичені цінностями, телеканали показали на весь світ, стало зрозуміло, куди витрачали народні гроші. Від народного гніву “державники” кинулися навтьоки. Яка ганьба: президент першим утік із держави! Тепер із-за російського зарубіжжя готує провокації проти України. Злодія втеча ніколи не врятує. Про невідворотність покари ще 150 років тому писав Тарас Шевченко:

...Не втечете
І не сховаєтесь; всюди
Вас найде правда-мста; а люде
Підстережуть вас на тоте ж,
Уловлять і судить не будуть.
В кайдани туго окують,
В село на зрище приведуть,
І на хресті отім без ката
І без царя вас, біснуватих,
Розпнуть, розірвуть,
рознесуть,
І вашей кровію, собаки,
Собак напоять...

У Москві “подельники” перелякалися і взялися за іншу скверну — інформаційний терор. Путінська пропаганда стала обливати помиями повстання українців. В ідеологів російського імперіалізму ніколи не бракувало ярликів на українських патріотів. Особливо діставалося національним вождям. Гетьман Іван Мазепа повстав проти імперії царя Петра І, який “розпинав нашу Україну” (за Т. Шевченком). Голова уряду й головний отаман війська Української Народної Республіки Симон Петлюра очолював боротьбу за незалежну державу у 1918—1920 роках. Лідера національного руху Степана Бандеру німецькі загарбники ув’язнили в концтабір Саксенхаузен

(1941—1944), але він наводив жах і на московських правителів-гнобителів, доки вони його не вбили. На початку XX століття борців за самостійну Україну великоросійські шовіністи обзивали “мазепинцями”. Після розгрому Москвою Української Народної Республіки всім патріотам чіпляли ярлики “петлюрівців”. Після Другої світової війни комуністичний режим таврує патріотів “бандерівцями”, приспішниками фашистів.

Ось і тепер у ці дні нашої мирної революції путінські ідеологи Великоросії із спецхранів повитягали енкаведистські ярлики й заходилися безсоромно розпускати їх по всіх ефірах, що українці це — фашисти, нацисти (чого серед нас ніколи не було, а під час війни 1941—1945 рр. наш народ від німецького нацизму потерпів чи не найбільше), бандерівці, а ще неофашисти, ультранаціоналісти... Нема нічого нового, тільки стара пісня російських імпершовіністів. Таким всесвітнім брехунам Тарас Шевченко відповів ще 17 грудня 1845 року:

Брешеш, людоморе!
За святую правду-волю
Розбойник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний...
Не розіб’є живе серце
За свою країну.

Волею народу, а особливо його молодої порослі Україна почала підніматися на висоти Духу і відродження, змітаючи антиукраїнські сили. Українська демократія стала загрозою для російської імперії. Росія постійно загарбувала території інших держав. За кілька століть свого існування вона перемолола в собі землі і душі 108 народів і народностей, нібито рятуючи їх від завоювання іншими державами. Цей лицемірний підхід зостався і нині, тільки слова звучать трохи інакше. Тепер путінський імперіалізм налаштований “захищати” російськомовне населення в Україні, надавати йому допомогу. У більшості українських міст люди преспокійно розмовляють російською мовою. То що, під цей лицемірний постулат треба загарбати всю нашу державу? Можна й не всю, а по шматках, як ось приклад із Кримом. Провели переворот у кримському парламенті, а потім він звернувся по допомогу до Росії. Ті надіслали свої військові формування без опізнавальних знаків. Нібито вони є кримським ополченням. Не загарбницьке військо імперії, а такі собі “зєльониє чєловєчкі”. Імперська саранча. Сфальшували результати референдуму і Крим “мирно” відірвали від України. Тепер уже Путін визнав, що то були частини російської армії.

Подібними заходами стали діяти і в східних областях: Донецьку, Луганську, Харкові. Російські кадрові та місцеві провокатори захоплюють будівлі органів влади, організовують антиукраїнські мітинги, щоб приєднатися до Росії. А на кордоні стоять російські війська, готові надати “мірную помощ насєлєнію”. І хоч за президента Януковича українські Збройні сили, Службу безпеки, міліцію очолювали проросійські міністри й формування не були у повній бойовій готовності, хоч партії регіоналів і комуністів ведуть проросійську пропаганду, але не вийшло так, як спланували імперіалісти. Сила українського народу твердо заявила про себе і країни світу підтримали цілісність Української держави. Важко переборювати це російське лихоліття, але українці вистоять, захистять і державу, і себе, свою честь і волю.

Росії не допоможе ніяка агресія. Ми маємо таку силу, яку не впокорить жодна зброя світу — наша щира любов до України. Плекаймо її благородством своєї душі. Завдяки цьому ми живемо з правіків на рідній землі і завжди будемо у своїм краї сущі.

“Правда допоможе розібратися історикам у подіях, що відбувалися на українських землях, і хто був героєм, а хто лише хоче жити коштом інших”.

Людина, яка була «Молодою гвардією»?

Мені добре пам’ятається велелюдне зібрання, де переважали молоді. Один із наших поетів, окинувши поглядом залу, сказав: йому особливо приємно бачити тут наймолодшого з усіх — саме його, Євгена Стахова. І ніхто йому не заперечив, хоча дата народження цього сивого кремезного чоловіка свідчила про зовсім протилежне. Всім одразу ж здалося, що в цих словах немає ніякого парадоксу, бо вік має не тільки астрономічний, а й суто ментальний вимір. Постійно усміхнений, внутрішньо зібраний, енергійний Євген Стахів ніс із собою радісне відчуття свіжої життєвої енергії; а на нього багата передовсім молодість, бо в старших людей — то вже явище виняткове.

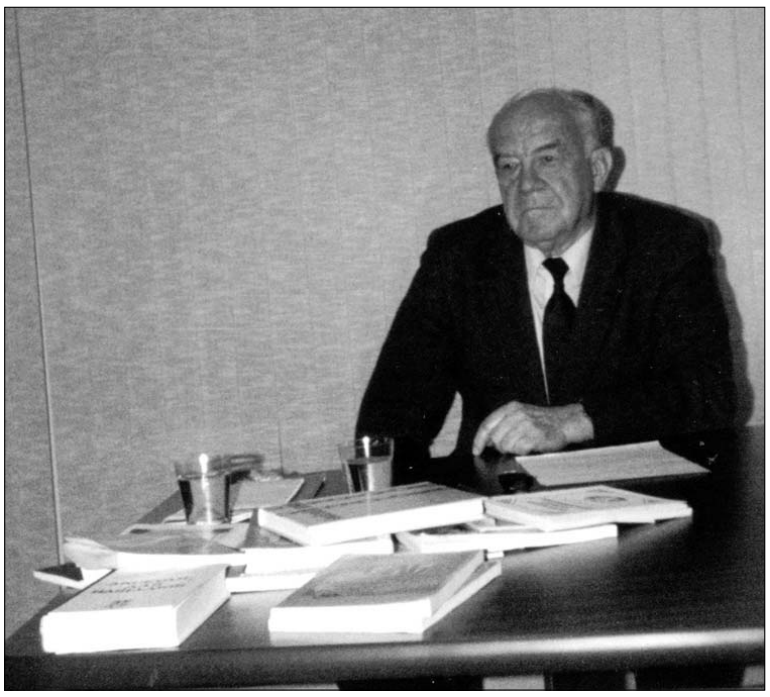

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Я вперше зустрівся з цим чоловіком на початку дев’яностих. І з першого погляду відчув у ньому спокійну й розумну внутрішню силу, яка дозволяє людині долати в житті надзвичайно складні перепони. Я ще не знав тоді його біографії, а тільки вчував: позаду в нього, очевидно, рідкісно складна, щедра на всякі перипетії дорога. Я брав тоді в нього інтерв’ю для “Народної газети”, і мені вперше на коротку мить відкрився екран його минулого, де змигнула загадка “Молодої гвардії”, яку Євген Стахів назвав міфом Олександра Фадєєва. Та публікація мала великий розголос. До редакції газети обізвалися люди, які зустрічалися з ним на стежках оунівського підпілля, посипалося чимало запитань про те, що ж насправді було в Краснодоні під час німецької окупації; на Стахова злобно накинулися комуністичні газети, і особливо щедро облила його брудом московська “Правда”, що називала пана Євгена не інакше, як “самозванець із Америки”. Потужна ідеологічна машина відразу ж включилася на захист своїх міфів і дискредитацію особи того, хто на них замахнувся, — випробувана впродовж десятиліть тактика боротьби. Він реагував на те з філософською іронією: мовляв, радий давати роботу комуністичним ідеологам, щоб не дрімали без діла.

Стахів був людиною невгамовною, людиною дороги. Тільки-но прилетівши до Києва й стиснувши в обіймах друзів, він уже вибирався на Донеччину чи Дніпропетровщину, де легко знаходив свої сліди понад шістдесятирічної давності. Або повертався до столиці України, обсмалений молдовським сонцем (навідував тамтешні українські громади), й оповідав: українське весілля в Молдові зберігає всі складові свого традиційного сценарію.

Стахів був людиною рідкісно допитливою, цікавою до всього, що і як складається в Україні. Перебуваючи в Києві, встигав за день зустрітися з десятком політичних і громадських діячів, щоб почути їхню думку про перебіг тутешніх подій, зіставити її зі своєю. Хотів устигнути повсюдно (і встигав!), прагнув бути самовидцем розбудови нашої держави. Інколи здавалося, він знає про нас і наші проблеми більше, аніж ми самі. Він — жадібно відкрита до всього нового система. Консерватизм старості з його неодмінним звуженням зацікавлень і людських стосунків йому не загрожує.

Я слухав його розповіді про ОУН, підпілля у Краснодоні, про те, що Олександр Фадєєв, пишучи свій міф про “Молоду гвардію”, вивів його в образі Євгена Стаховича, і мені весь час здавалося: колись не стане цього чоловіка (всі ми смертні!) — і все це помре. Як відомо, не зафіксований у слові час — приречений, він умирає, як і люди, переходить у непам’ять. І я почав його агітувати: напишіть спогади. Відчув, що моя ідея впала на родючий ґрунт. Він сказав: я й сам давно про те подумую, але ж я — не письменник, щоб усі ті факти й людей звести докупи в одній книжці...

Я запропонував: ви наговорюйте на магнітофонну плівку все, що згадаєте, а я підшукаю вам редактора, який усьому даватиме раду. І ось Валентина Па-

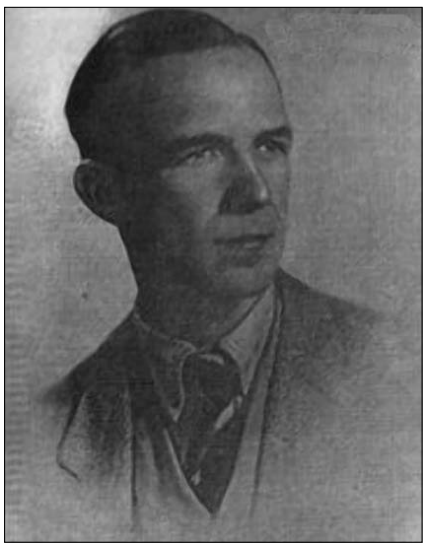

щенко взялася за літературний запис його спогадів. Разом (і я був свідком того) сформулювали мотивацію, яка потім зазвучала до читача зі сторінок книжки ось так: “Публікую ці мої спомини, щоб не пішли в небуття усі ці події, які відбувалися понад п’ятдесят років тому, а також імена молодих патріотів, які віддали життя за Україну. Вірю, що треба писати правду про ці події без оглядку на те, подобається це комусь чи ні. Правда допоможе розібратися історикам у подіях, що відбувалися на українських землях, і хто був героєм, а хто лише хоче жити коштом інших”.

Я маю змогу спостерігати за ходом роботи. Прочитував кожен свіжий розділ автобіографічної хроніки. Отже, вступав разом із пам’яттю автора в його сліди.

Ось одна з багатьох цікавих деталей нашої історії в конкретному житті.

Йому було вже вісім років, коли в Парижі Шварцбад застрелив Симона Петлюру. Галицькі старшини не віддавали загиблому жодної пошани. Стахову добре запам’яталися їхні звинувачення: підписав, мовляв, Петлюра Варшавський договір — і віддав полякам Галичину...

Лиш один чоловік носив чорну опаску на рукаві. Його батько — Павло Стахів, який намагався всіх переконати: Петлюра як головнокомадувач українських військ і президент Української республіки заслуговує на велику пошану. З ним погоджувалися й не погоджувалися. І не останню роль тут мало те, що жили вони в Перемишлі, де ставлення польської влади до них, як мовиться, вимагало кращого.

Він навчався в перемишлянській гімназії, де був головою міжкласової шкільної громади. Називав імена тих, що стали видатними людьми: Мирослав Прокоп, Омелян Антонович, Борис Вітошинський, Михайло Мушинський, Михайло Качмар, Левко Дівик, Омелян Грабець, Василь Дужий, Геник Гарабач, Яків Маковецький, Володимир Федак, Мирослав Малецький... — усі вони стали помітними постатями, очоливши різні проводи ОУН або ж підрозділи УПА.

В ОУН була вся родина Стахових. Старший брат його Володимир мав пост міністра закордонних справ уряду 30 червня 1941 року. Його старшу сестру Ольгу Тузів, підпільницю, 1943 року закатували більшовики в Баранівці. Сестру його дружини, двадцятирічну Наталку Винників, було засуджено більшовиками (сумнозвісний процес 59) до розстрілу. Частину в’язнів утримували в бердичівській тюрмі. Поміж них була й Наталя. Врятувалися вони тому, що при панічній втечі радянських владців про в’язнів просто забули. Їх не встигли постріляти так, як це зробили у Львові, у Вінниці чи в Умані. Дівчина повернулася до Львова й знову прийшла в організацію ОУН. За її завданням поїхала до київського підпілля. Там її знищили німці. Трагічний збіг обставин: засуджена до смертної кари сталінською клікою, а вирок виконала гітлерівська команда. Вона лежить у Бабиному Яру разом із Оленою Телігою та її чоловіком Михайлом. Стахів загострював увагу слухачів під час своїх виступів на такій обставині: два тоталітаризми терзали Україну.

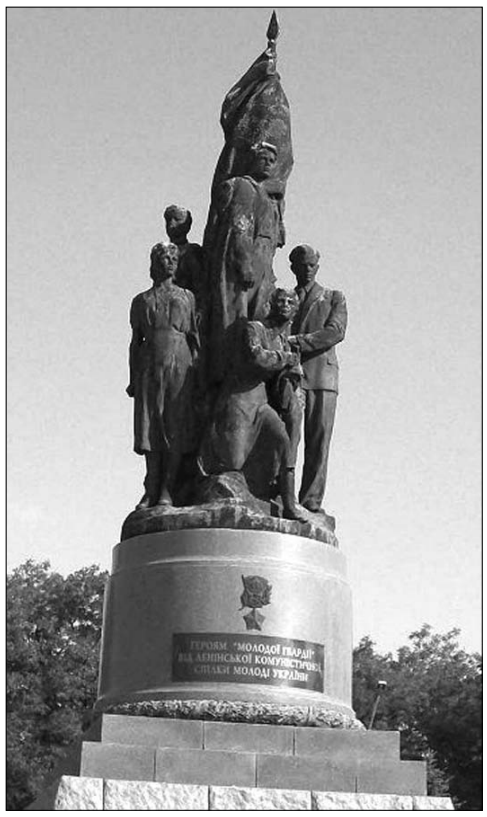

Ситуація з Наталкою Винників — похмуре символістичне уособлення цього періоду нашої біографії. Ось така вона була в час Другої світової війни, українська ситуація. Поміж молотом і ковадлом. Поміж Сталіном і Гітлером.

Карпатська Україна, Київ, Кривий Ріг, Кременчук, Горлівка, Новомосковськ, Дніпродзержинськ, Знаменка, Маріуполь, Краматорськ, Слов’янськ, Сталіно... — ось тільки початок його маршрутів. Разом із похідними групами ОУН організовував українське підпілля у Великій Україні. Ось у спогадах розділ, названий “Молода гвардія”, який згодом викликав громи та блискавки на голову Стахова від охоронців однойменного міфу.

“Леміш послав до Луганська керувати підпіллям нових людей. Восени 1942-го туди було вислано Катерину Мешко і студента Теодора Лічмана. А крім того, я послав туди Володьку Козельського. Вони організували ширше підпілля. І десь у грудні до мене прийшла вістка, що Володька надибав молодих людей, які записували знаки на німецьких воєнних машинах. Він зрозумів, що це якась розвідка. Ми хотіли залучити цих молодих людей — їм було по 17—18 років — до співпраці, але вийшло, що вони не розуміли жодної політики. Вони просто збирали дані для розвідниці Любові Шевцової. Пізніше ми дізналися від Олександра Фадєєва багато перебільшень, неправди про їхню діяльність”.

1955 року Стахів побачив у Нью-Йорку афіші совєтського фільму “Молода гвардія”. “Ясна річ, я не міг те пропустити повз увагу, а коли переглянув стрічку, відразу схаменувся, що антигерой Євгеній Стахович — то я, то більшовики мене очорнили за мою тяжку підпільну роботу на Донбасі”. Він узяв у свого приятеля Всеволода Голубничого, який вивчав совєтські проблеми, книжку Фадєєва. Вирішив докладніше простудіювати її. Отак і народилися його гострокритичні рецензії і на роман, і на фільм, друковані в “Українському самостійнику” та в “Сучасній Україні”. Це викликало розголос в Україні. Юрій Смолич на пленумі Спілки письменників гнівно таврував “писак із Мюнхена”, які посміли заявити, що ‘‘героїчна “Молода гвардія” — це купка буржуазних українсько-німецьких (!!! — *М. С.*) націоналістів”. Комуністичні пропагандисти дружно стали на захист ними створеної легенди про “Молоду гвардію”.

Але Стахів також не мовчав. Він публікував нові й нові матеріали в діаспорній пресі. Їх не могли читати в Україні, але все ж дехто з істориків мав до них доступ і вже складав уявлення про масштаби фальсифікації подій у Краснодоні.

“У своїх статтях та інтерв’ю я стверджую з усією відповідальністю: комуністичного підпілля на Донбасі не було. Ми просто не могли б на нього не натрапити в своїй діяльності, як натрапили на хлопців, що збирали відомості про рух німецьких військових частин для радянської військової радистки Любові Шевцової. Але ця група не проводила ніякої ідеологічної роботи і не мала ніякої назви. “Молода гвардія” — це вигадка Фадєєва. За два роки німецької окупації ми на Донбасі взагалі не зустріли жодного прихильника Сталіна. Натомість були наші листівки і залишилися документи гестапо (і це напевно!), які свідчили, що там активно діяло націоналістичне підпілля. І населення знало про нас — ми розкидали і розвішували листівки, гестапо заарештовувало і знищувало наших вояків”, — пише Є. Стахів ту правду, якої дуже не хочеться міфотворцям.

Користаючи цю нагоду, зроблю невеличкий автобіографічний відступ. 1967 року я, неофіт журналістики, одержав замовлення написати документальну повість про відому на всю Україну вчительку, Героя Соціалістичної Праці з Краснодона, колишню “молодогвардійку” Серафиму Сафонову.

І ось я — в Краснодоні. Звичайно ж, мені праглося довідатися все про знану зі шкільних підручників “Молоду гвардію”. А ще було велике зацікавлення способами так званої художньої типізації Олександра Фадєєва. Хотілося знати, що там плід авторської фантазії, а що було в реальності.

Ясна річ, я тоді беззастережно вірив усьому написаному в романі. І ось перше — дуже несподіване —

відкриття. Люди, з якими я завів мову про “Молоду гвардію”, говорили про неї або відверто іронічно, або ухильно. Я був збентежений. Заговорюю про те зі своєю героїнею — Серафимою Карпівною Сафоновою — і результат майже такий же. Вона охоче й докладно розповідає про своє педагогічне мистецтво, про проблеми школи й складнощі виховання підростаючого покоління, а ось про “Молоду гвардію” і про свою в ній участь відбувається кількома загальними словами.

Я живу в бідному краснодонському готелі. В мене багато вільного часу. Після відвідання музею “Молодої гвардії” зустрічаюся ще з багатьма. Розпитую, що вони знають про підпільну організацію. Одні сумлінно переповідають колізії роману О. Фадєєва, видаючи те за достовірні події. Інші категорично стверджують: письменник усе повигадував, бо нічого подібного й близько в Краснодоні не було. Ще інші сквапним пошептом інформують про буцімто адюльтеру: роль під час так званого збирання матеріалу, коли Фадєєв усе писав під диктовку Олени Кошової, а тому й відвів у сюжеті твору таку архіважливу роль її синові Олегу.

Одне слово, в моїй душі запанувало сум’яття. Архітектурно довершена споруда прекрасного міфу розсипалася. Від’їжджаючи з Краснодона, я був твердо переконаний: щось тут негаразд. Але це були тільки підозри й відчуття. А що там і до чого — це взналося тільки після знайомства з Євгеном Стаховим.

Він пише, що Фадєєв не міг не користуватися документами націоналістичного підпілля, не міг не бачити їхніх листівок, на яких було написано: “Смерть Гітлеру! Смерть Сталіну!”. Все це було захоплено відповідними радянськими службами разом із архівами гестапо. Воно послужило основою для твору, де так несподівано перетрансформовано документальний матеріал. “Одержавши партійне замовлення, він перефарбував нас у червоний колір, який ще більше погустішав у другій редакції роману, коли письменник на вказівку Сталіна увиразнив керівну роль партії. Фадєєв підкреслював, що на 90 відсотків його твір складається з фактичного матеріалу, але це — фальсифікація...”

Уже в роки горбачовської “перестройки” з’явилися публікації, що почали ревізію “Молодої гвардії”. Мене тоді дуже вразила стаття в “Огоньке”, де говорилося, що в романі виведено зрадницями двох дівчат, які, звичайно, не мали аніякогісінького уявлення про якесь там підпілля. Одну з них — Ольгу Лядську — довгий час тримали в тюрмах і таборах. Вона десятиліттями через прокуратуру домагалася зняття з себе цього тавра. Вже в наш час її нарешті реабілітували.

Прочитавши все це, я не міг не згадати кілька подібних міфів комуністичної пропаганди. Скажімо, про “матч смерті” в окупованому фашистами Києві, коли футболісти столичного “Динамо” грали з німецькою командою, сформованою з пілотів авіадивізії “Люфтваффе”. Динамівці виграли в німців, і їх буцімто за те розстріляли. Вони, бачте, не дозволили фашистам продемонструвати на футбольному полі перевагу німецької раси. І багато наших людей вірило в ту нісенітницю. Та ж кількох футболістів німці розстріляли пізніше й з іншої причини. Вони працювали на київському хлібзаводі, й одного разу їх впіймали при крадіжці борошна. Як бачимо, мотивація в німців була зовсім іншою. А комуністична пропаганда, спекулюючи на смерті цих людей, витворила ось такий міф для “виховання трудящих у дусі радянського патріотизму”. Воістину за Леніновими імперативами: “Даже смерть большевика должна быть агитационной!”

У мене на очах творився ще один подібний міф. Мені, зовсім молодому літературному критикові, випало їхати з прозаїком Віталієм Логвиненком у село Красногірку Голованівського району на Кіровоградщині на читацьку конференцію за його документальною повістю “Ятрань”. За завданнями директивних органів він, як розповів тоді мені, створив “ще одну “Молоду гвардію” в степах України”. Під час читацької конференції з виступів кількох людей, які наївно допитувалися в автора, де він усе те взяв, оскільки вони, тутешні мешканці, нічого цього не бачили й не чули, я зрозумів: метод соціалістичного реалізму одержав тут чергову свою перемогу, брутально зґвалтувавши дійсність.

Але повернімося до книги життя Євгена Стахова.

Її буквально прошили дороги, вона заселена так густо, наче тут зібрався весь світ людей. У ній зустрілися історія і конкретне людське життя. Колекція фактів цієї книги може дати поживу для десятка романістів. Адже його біографія — готові “широкоформатні” гостросюжетні романи. Скажімо, бодай така подробиця. Стахів переходив кордон з Австрії до Німеччини понад п’ятдесят разів. До Голландії — шість разів. До Швейцарії — десять чи п’ятнадцять. А ще ж були й польський, і румунський, і мадярський кордони. Жодного разу його ніде не затримали. Він був як заворожений. Пояснює: він постійно мав у тому успіх, “бо ніколи не сумнівався. Віра, віра, віра — це мій життєвий девіз. Віра в перемогу. Віра в успіх. Віра, що мені все вдасться”. Як показав час, він у цьому не помилявся.

Свою книгу він завершує такими словами: “Я вважаю, що виграв у цьому житті, бо дожив до того часу, коли Україна, за яку ми так тяжко, так довго боролися, стала світовою державою. А може, я виграв ще тоді, коли в 1934-му став членом підпілля і поставив собі девізом вірити в успіх. Коли воював на Карпатській Україні з мадярською навалою, з польськими найманцями під командою Пілсудського, з німцями на Донбасі... Мене (так усе життя складалося) завжди тягнуло туди, де важко, де небезпечно. Я не вважаю, що говорю собі компліменти. Думаю, що мій бунтівничий характер має бажання завжди бути попереду. Це мені потрібно було для того, щоб бути самим собою, інакше то був би не я...”

Навіть поважний його вік — не був перепоною для приїздів в Україну.

Щороку прилітав до нас цей сивоголовий кремеза із вольовим обличчям і пильним поглядом.

Це справді не так далеко — від Нью-Йорка до Києва.

І цю відстань значно скоротила не тільки суперсучасна техніка. Цю відстань значно скоротили саме такі люди, як він, Євген Стахів.

Я певен, кожен, кому пощастило знати цього вулканічного чоловіка, завжди пам’ятатиме його.

Хроніка пікіруючого бомбардувальника «Юнкерс-88»

“Юнкерс-88” часів Другої світової війни

Цього року відзначається 70-річчя звільнення України від німецько-фашистських загарбників у Великій Вітчизняній війні. Уже стартувала Всеукраїнська вахта пам’яті. Не забути б пом’янути абсолютно всіх, причетних до наближення Дня великої Перемоги. Адже зостаються ще майже невідомими вражаючі, дивовижні сторінки тієї війни. Ось лише два фантастичних сюжети тих днів, які відобразилися в моєму пошуковому блокноті.

Михайло КАМЕНЮК

...Молодий офіцер, але уже капітан, подолянин Павло Сирота прибув командувати військовою частиною на прикордонному Дунаї 1 травня 1941 року. І одразу ж за допомогою полкової розвідки встановив, що вздовж ділянки, котру охороняла його частина (Вилково-Рені), на протилежному румунському березі абсолютно одверто, можна сказати, демонстративно й нахабно, зосереджуються значні гітлерівські сили, очевидно, готуючись форсувати Дунай.

Сирота вирішив вжити контрзаходів і разом із моряками Дунайської річкової флотилії став розробляти план удару у відповідь. Під його особистим наглядом не лише зводилася міцна оборонна лінія, а й готувалися плавзасоби для висадки радянського десанту на берег можливого ворога.

У ті дні Сирота пережив особливо драматичний момент. Його особіст “настукав” на нього начальству: мовляв, молодий командир сіє паніку, провокує небезпечні настрої серед особового складу. Справа запахла розборками та можливим арештом, що в ті дні стало звичним повсюди. Більше того, на початку червня було отримано безглуздий наказ відвести частину з місця дислокування в глибину нашої території на літні табірні навчання, чим практично оголити державний кордон.

Але свавільний молодий командир і тут вчинив по-своєму. “Літні табори” було збудовано за кілька кілометрів від місця дислокації частини, там цілодобово лунало радіо, вночі світилися прожектори і чергували... усього десять солдат. Решта ж затаїлися понад Дунаєм, чекаючи нападу ворога. І він розпочався на світанку 22 червня 1941 року. Ріка вмить зарясніла безліччю фашистських катерів, човнів, плотів, які ринули до радянського берега.

Дякуючи ретельній підготовці до бою, фашистський десант під прицільним вогнем майже миттєво повністю пішов на дно, досягши лише середини Дунаю, а частина капітана Сироти негайно десантувалася на румунський берег. Усього за добу наші бійці зайняли румунські поселення Кілію-Веке, Тулчу, Суліну, розширивши плацдарм на 12 кілометрів углиб території противника, полонивши чимало його солдат, захопивши його численну бойову техніку.

Лише на двадцять шосту добу капітан Павло Сирота отримав наказ негайно призупинити наступ і відступати на схід.

Сталінську вказівку, що на випадок війни ми повинні будемо бити ворога на його території, капітан Сирота та його підлеглі виконували беззастережно, бо були готові до цього. А якби так вчинили інші?..

...Якось у Керчі відбувся парад ветеранів Великої Вітчизняної війни, що завдав справжнього шоку глядачам, серед яких був і екіпаж американського військового корабля, який на той час перебував у територіальних водах України з дружнім візитом. Урочисту колону очолював лише єдиний із місцевих мешканців ветеранів Перемоги, що дожив до цього дня. Іншими учасниками маршу були правнуки колишніх рядових солдатів-фронтовиків, вони несли на витягнутих руках кітелі й гімнастерки своїх прадідів, увішані орденами і медалями. Парад раритетних, дорогих до болю реліквій! Видовище було настільки вражаючим, що од сліз не втримався жоден глядач, навіть чужинецькі військові моряки.

Правду про Другу світову, її незабутні грандіозні битви ми знаємо здебільшого з мемуарних книг полководців, вцілілого від чисток 1930-х сталінського генералітету, який справді чимало зробив для Перемоги. Це начебто офіційна сторона тієї війни.

Але ще є тисячі тисяч неймовірних свідоцтв цієї найбільшої світової трагедії на інших рівнях: свідчення простих людей, втрачених документів, закинутих архівів.

У перші дні війни ескадрильї бомбардувальників, серед яких були наймодерніші універсальні “юнкерси-88”, гітлерівці серед інших напрямків своїх ударів кинули й на Київ. Місто палало, здригалося від жахливих бомбардувань. Не вистачало в нічний час прожекторів, аби розрізнити, хто в небі над головою зенітників — наші чи вороги, прожектори терміново демонтували і відправили в Москву. Тому траплялося, що ми збивали в повітрі замість ворожих літаків своїх винищувачів.

У німецькій військовій статистиці тих днів зафіксовано чимало втрат фашистських “люфтваффе” в київському небі. Але один із “юнкерсів-88” пропав безвісти, в списку знищених радянською авіацією його статистики не відзначили.

Мені вдалося натрапити на цей зниклий літак в інформації газети “Известия” за 29 червня 1941 року. В ній повідомлялося, що 25 червня екіпаж “юнкерса-88” відмовився бомбардувати Київ і посадив літак на нашій території. Екіпаж складали Ганс Герман, Ганс Кратц, Адольф Аппель, Вільгельм Шмідт, уродженці Франкфурта-на-Майні, Регенсбурга, Середньої Сілезії. Натхненний знахідкою, я негайно написав і опублікував спочатку в газеті, а згодом у книзі про цих німецьких хлопців баладу “Безсонний літак”, навіть писав київському меру Черновецькому листа з ідеєю увіковічнити пам’ятником цей дивовижний літак — ластівку майбутнього миру. А ще розпочав пошук, що затягнувся на багато років. Для цього побував у Франкфурті-на-Майні, інших західнонімецьких містах. Хотілося якнайбільше дізнатися про цю четвірку німців, що своїм вчинком заперечили саму ідею загарбницької війни проти моєї Батьківщини.

Встановити істину мені допомогли мої західнонімецькі друзі, серед яких була і вчителька російської мови та перекладач Елізабет Вьохлечке. Виявилося, що Сталін видав “зрадників” Гітлеру і їх розстріляли в Німеччині.

Не втрачаю надії відшукати в російських архівах хоча б протоколи допитів льотчиків, які здалися в полон під Києвом. Власне кажучи, вони для мене стали совістю німецького народу. А проблема зрадництва усіх часів — істинного і вигаданого — безуспішно вирішується вітчизняною історією й досі.

Мітинг трудящих у перші дні війни

“Війна — злочин проти людства, де є виконавці і замовники злочину”.

«Ми стояли по пояс у хмарах...»

Діалог зі старим солдатом про війну, поезію і кохання

Молодим бійцем Микола Миколаєнко з фронту надіслав свої вірші Максиму Рильському. Хоч і ревли гармати, та його муза не мовчала. Повертаючись потягом із війни додому, випадково на зупинці він купив журнал “Україна”, а там... його велика добірка віршів із передмовою Метра, якою він благословляв талановитого криворожця у літературу. Відтоді вийшло понад 30 книг М. Миколаєнка. До 90-річчя письменника, яке Україна святкувала 2009 року, світ побачила “Віща зоря” — зібрання поезій у 4 томах, що вмістило твори більш ніж за 7 десятиліть (1937—2009). За п’ять років, що відтоді минули, він не відклав у бік перо. У грудні 2014 року відзначатимемо 95-ліття поета, який любить життя, не нарікає на нездоров’я, має привітну, незлобиву вдачу, романтичну душу і перебуває у добрій творчій формі.

Творчий вечір Миколи Миколаєнка в Національному Гірничому університеті. Поета вітає Леся Степовичка

Л. С.: Миколо Антоновичу, значне місце у Вашому творчому доробку займає тема Криму. Вас надихала пишна екзотична природа, краєвиди кіммерійського краю, Ви захоплювалися вродою дівчини-татарки. Вірші, написані 20-літнім юнаком у Севастополі, Сімеїзі, Гурзуфі, Алушті, просякнуті молодим дзвінким щастям. Крим був радянський, і Ви були радянський. Тема Криму проходить через усі Ваші книжки. І 1954 року, коли Крим адміністративно передано в територіальне володіння УРСР, і 1991-го, коли Крим став АРК у межах України, і ми всі стали незалежними українцями, Ви не полишали цієї теми. Ваша Муза оспівувала “Південний берег Криму” 1993 року. Порівняймо відчуття. У вірші “Прощання з Кримом”, створеному 1939-го, Ваше прощання з ним було ситуативним, символічним, студент прощався з морем і горами до наступного літа. А що Ви скажете про сьогоднішнє наше “прощання” з улюбленим півостровом, із “родичами-татарами”, як Ви їх називали у своїй поезії? З будинками творчості письменників у Ялті та Коктебелі? Що скажете про новітні події?

М. М.: Крим увійшов у мою душу в студентські літа. Я не сам його вибрав, мене наштовхнув на подорож мій добрий приятель, із яким ми навчалися в Запорізькому педінституті, — Григорій Жученко, пізніше він став відомим як поет Яр Славутич. Він отримав завдання збирати український фольклор мешканців Криму і залучив мене з собою для товариства. Ми рушили у вільну мандрівку, знаєте, де хто пустить у хату чи саклю, приспить, приколише. Оглянули в Севастополі діораму Кримської війни. Я написав нарис про Дашу Севастопольську. Ми лазили по горах, спілкувалися з пастухами, стояли по пояс у хмарах і нам здавалося, що ми літаємо. Що ми — небесні посланці. Мандрували пішки містами й селами, пили вино. Я писав про струнку косулю у горах. На генному рівні я відчував себе сином моря: “Мабуть, я із дельфінів”. Пізніше як редактор газети “Червоний гірник” уже по війні їздив лікуватися у кримські санаторії, як того вимагали лікарі. Море вабило, я й ночував на морі. Мене розривало, чому це Крим належить Росії, а не Україні? Адже ми — одна земля, одна країна! Боляче переживав депортацію кримських татар, інгушів. Яка трагічна доля цього народу! І знову прийшла вона вже від теперішніх диктаторів, які мислять категоріями імперськими. Це ж треба так застрягнути в застарілих інквізиційних догмах, щоб у XXI столітті отак збиткуватися над цілими народами! Над українським, над кримськотатарським!

— У вірші “Душа тривогою окута” (1993), також у творі “Повік на коліна не встане Вкраїна” та в багатьох інших присутнє постійне відчуття можливої біди, “чужинських погроз”, Ви звертаєтеся до “ворога лютого”, “зачаєного спрута”. Можна говорити про інтуїцію воїна, який пройшов фронтами Другої світової, чи це й передчуття поетом того лиха, що може скоїтися в Україні? Пригадую, як у травні 1997 року, коли Україна підписувала з Росією Угоду про розташування ВМФ Росії в Севастополі до 2017 року, відомий правозахисник, народний депутат Степан Хмара застерігав вітчизняних підписантів, що Росія скористається цією угодою на шкоду Україні. Я не вірила, що таке можливе в новий час. Але це сталося...

— Доктор біологічних наук, професор кафедри екології та біології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького Йосип Берко написав у рецензії про мою творчість: “Миколаєнко у своїй поезії передбачив Майдан”.

— Як Ви гадаєте, чи повернемо ми Крим? Чи врятуємо Донбас?

— Знаєте, на Другій світовій було все зрозуміло: оце ворог, фашист, а оце — свої.

А тепер прийшов фашист-рашист і називає фашистами нас. Який цинізм!

Тепер — я не знаю. Усе фальшиве, горбате, все побудоване на новітніх брехливих політичних технологіях, на підкупі. Маски, зелені чоловічки. Вони лізуть-лізуть в Україну, а наші не реагують. Я почуваюся, немов у дутій опереті.

— Вам довелося жити у кількох епохах — у грудні 1919 року і в день Вашого народження на Катеринославщині перебував зі своєю армією Нестор Махно. Потім радянська епоха з її тоталітарним сталінським режимом. Хрущовська химерна відлига. Брежнєвський застій. Горбачовська перебудова. І нарешті — Незалежність України. І Ви сказали у віршах: “Я — поет Незалежної доби”. А у Вашій останній збірці “Усмішка Джоконди” (2014) є такі рядки:

Я народився не в своєму Часі,
Співать не ті судилося пісні.
О, не хотів творити на припасі
І жити на похилій площині.

Чому Ви так гірко написали?

— Та справжньої незалежності у нас ще й не було! І, на жаль, жодного справді українського Президента ми не мали. “Стан душі у вибухах репресій. Голодоморів невигойний біль”. Та й нинішня невпорядкованість держави вбиває душу. Декларована незалежність не гріє. А душа жива і прагне високого.

— Сумно, як сумно... Миколо Антоновичу! Поговорімо про тему призначення на землі. Ще далекого 1937-го у маленькій поемі “Парта” Ви оприлюднили рядки, в яких фактично сформульовано кредо 18-літнього хлопця:

Не буду вождем, ні царем,
ні гетьманом,
Бо знаю — то не для мене ноша.
Єдине, до чого прагну, —
Словом барвистим оволодіти.
Оце моя ціль таємна —
Мета, закодована в Долю...”

Схоже, мета й доля не зрадили і збіглися. Ви не відступили від свого наміру оволодіти красним Словом. Але найбільше Ваших книжок читач побачив і зміг прочитати лише в останні два десятиліття.

— Я не видавав поетичних книжок, але виходили повісті, публіцистичні нариси, п’єси.

— Отже, Ваша Евтерпа розквітла лише в Незалежній безцензурній Україні?

— І, на жаль, у безгонорарній. (*Сміється*).

— Поговоримо про любовну лірику і кохання поета. Вам належить двокнижжя “Сад кохання”, присвячене Вашій покійній дружині. Про нього прикметно відгукнувся поет і літературознавець, наш земляк Л. Череватенко: “Давно, зізнаюсь, не читав я такої пронизливої лірики. В українській літературі запанували останнім часом інші тенденції: чим брудніше, тим крутіше. До чого воно дійде, побачимо... Наша справа — протистояти порнографії в літературі. Автор з таким завданням упорався блискуче: двокнижжя — це пам’ятник не лише авторові, а цій українській Лаурі. Відтепер можна твердити, ім’я пані Валентини назавжди увічнене в українській поезії. Понад те — запевнить їй місце у поезії європейській”. Ваш 4-томник “Віща зоря” починається прикметним віршем 18-літнього юнака “Жадана незнайомка”, написаним 1937 року. У нім — діамантові відблиски стилю Павла Тичини, відлуння “Сонячних кларнетів”.

— Не мені судити про впливи, хоча поезію Тичини я, звісно, дуже любив.

— Тема хвилюючого почуття, яке гори пересуває, пломенить у Ваших віршах до сьогодні. Зоря кохання Замцерла сяє Вам, як і перше. Що скажете?

— Замцерла виникла в мене ще в юності. Але для мене вона засіяла справді, лише коли Україна стала вільною. Нехай і не тією мірою, якою хотілося б українцям. А раніше в нас усіх сидів “совок”, і цензори не вітали інтимної лірики. Бо писати треба було не про ніжні почуття до прекрасної статі — тим більше, що “сексу в СРСР не було”, — а про будівництво соціалізму, прославляти вождів і режим. Тож муза моя писала в шухляду.

— Пане Миколо, хто чи що надихає Вас писати про кохання сьогодні?

— Досвід, шана до жінок і любов до людства.

— Що побажаєте читачам “Слова Просвіти”?

— Бажаю бути справжніми українцями і боронити свій край. Тому що доля України сьогодні тільки в наших руках.

Розпитувала
Леся СТЕПОВИЧКА
25 квітня 2014,
Дніпропетровськ

Що таке війна?

«Але неможливо підкорити цілий народ...»

Уже давно не доводилося чути стільки всякої всячини про війну, як протягом останнього місяця, коли путінська Росія фактично розпочала окупацію України (повторюючи-мавпуючи в цьому біснуватого Адольфа Гітлера, який без будь-якого попередження 22 червня 1941-го напав на Радянський Союз). То колись, у Київській Русі, були князі, як, наприклад, Святослав, котрий, кидаючи виклик ворогам, гордо казав: “Іду на ви!”. А що ж думали і думають про війну мудрі люди? Будь ласка. Починаючи від сучасного дубенського письменника Олександра Лопатенка й аж до сивої минувшини...

* * *

Війна — це останній аргумент дурнів.

Олександр Лопатенко

* * *

Війни будуть повторюватися доти, доки питання про них вирішуватимуться не тими, хто вмирає на ратному полі.

Анрі Барбюс

* * *

Війна — варварство, коли нападають на мирного сусіда, але це священний обов’язок, коли захищають Батьківщину.

Гі де Мопассан

* * *

Або людство покінчить із війною, або війна покінчить із людством.

Джон Кеннеді

* * *

Як найбільшим фізичним злом є смерть, так само найбільшим моральним — є війна.

Вольтер

* * *

У війни — не жіноче обличчя.

Світлана Алексієвич

* * *

Багнетами можна зробити що завгодно; тільки не можна на них сидіти.

Наполеон

* * *

Я вважаю війну потворною, але ще огидніші ті, хто її оспівує, не беручи в ній участі.

Ромен Роллан

* * *

У якій частині світу порушувався б мир, це загрожує миру в будь-якій іншій країні.

Франклін Рузвельт

* * *

Можна брати міста і вигравати битви, але неможливо підкорити цілий народ.

Бернард Шоу

* * *

Нема важчого злочину, аніж непотрібна війна.

Ліон Фейхтвангер

* * *

Ніяка чужа жертва задля миру не може вважатися надто великою.

Карел Чапек

* * *

Ніколи не було хорошої війни чи поганого миру.

Бенджамін Франклін

* * *

Війна — злочин проти людства, де є виконавці і замовники злочину.

Костянтин Кушнер

* * *

Люди думають, що якщо назвуть злочин вбивства “війною”, то вбивство перестане бути вбивством, злочином.

Лев Толстой

Підготував
Микола ПШЕНИЧНИЙ,
м. Дубно

Найголовніше...

Валентина СЕМЕНЯК,
член НСПУ,
Тернопіль—Черкаси

Якось у дитинстві мені спало на думку: чому в усіх моїх ровесників є дід (навіть не один), а в мене нема? Але домашні відмахувалися від мене, сплітаючи всілякі байки. Та з роками почала цікавитися, де ж дідова могила? Як так — адже жила людина на світі, працювала, раділа сонцю і життю, і раптом нема після неї нічого: ні фотографій, ні жодного спомину...

І лише згодом, коли крига скресла, мені “відкрили” очі. 33-річний дід Савка, в якого вже було четверо дрібних дітей, спух від голоду і... помер у хаті на лавці, 33-го.

Ось і вся історія про мого діда. Але коли моїй мамі залишилося мало жити (була вже хвора), я намагалася “розбудити і розбурхати” пам’ять 80-річної жінки: “Ну, а яким батько вам запам’ятався? Хоч що-небудь про нього розкажіть”.

— Ми дуже хотіли їсти, ледве ходили. “Обліпили” з усіх боків батька і все просимо їсти. А він притулив нас до себе на якусь мить, а потім і каже:

— Вставайте, ходімо в поле...

Так гуртом і поклигали ми на поле, яке вже стало колгоспним. Але там нічого стиглого ще не було, адже це травень місяць. Тато повів нас у посадку, де росли акації, вкриті рясним духмяним цвітом. Від того запаху чи від голоду нам паморочилося в голові. Тато був невисокий, і щоразу, щоб прихилити додолу білосніжний кетяг акації, йому доводилося підстрибувати. Але що то було за підстрибування, можна тільки уявити, адже сили батька вже покидали. Та якось упіймавши непокірну гілку, він зламав її і впав на землю. Засліплені голодом, ми жадібно накинулися на цвіт акації. Такої смачної їжі ще ніколи в житті не їли. Ніхто й уваги не звернув на батька, який добряче забився. Ще й досі мені душа болить, що ми тоді його не пожаліли. А тим часом на колгоспній бригаді для начальства варили баланду (юшку з буряком). Побачила кухарка нас, дала трохи тієї юшки для Савкових дітей...

Сім’я ледве-ледве животіла. Не маючи взуття, у школу ходила тільки два роки, решту науки здобувала самотужки. Не було батька, не було кому заступитися. Нині мало залишилося у селі людей, які пам’ятають, що вона була колись першою трактористкою. А тій трактористці не було ще й чотирнадцяти... Через кілька років почалася війна. З усіх колгоспів трактори і худобу гнали за Дніпро. Та як тільки тварини зайшли в річку, почалося бомбардування. Що тут коїлося! Крики, ревище, свист, вищання, скрегіт, запах крові... Переляканій 17-річній матері було вже не до трактора, вона кинулася навтьоки. Коли дісталася дому, в селі вже були німці. Мама потрапила в другий набір до Німеччини.

Із Австрії, куди вона потрапила на роботу, добиралася додому аж два роки, прилаштувавшись санітаркою до шпиталю однієї з військових частин. Коли їхній паром із санчастиною “застряг” на два місяці на Дунаї, вона не витримала і почала гірко плакати — такий жаль охопив за рідним краєм, така туга! Застав її за сльозами командир частини та й каже: “Мамієнко, єслі б ти знала, что сєйчас творітся у тєбя дома, ти нє рвалась би туда ні за какіє дєньгі...” (Отже, командування було “в курсє всєх дєл”, а “дєла” були неважні — голод 1947-го). Села вона не застала — наші підірвали колону німецьких машин, які там стояли, і від них зайнялися хати під соломою. На той час люди позаривалися в землю — та так і жили. Заледве знайшла у високих бур’янах свою рідну “землянку”...

11 травня — День Матері.
Хай святиться ім’я твоє, рідна ненько!

Один Бог знає, скільки їй довелося всього пережити, бо основна робота з відбудови колгоспу лягла на молоденьких дівчат, адже чоловіків із війни повернулося дуже мало, та й ті інваліди. Найперше, що зробили, — постягували з усіх полів (бо треба було орати і сіяти) напівзотлілі трупи наших і німецьких солдат... Працювали за трудодні: йшли на п’яту годину ранку і поверталися о дванадцятій ночі. Залізна дисципліна. Діти “виховувалися” на вулиці, кинуті напризволяще. За 25 років каторжної праці в колгоспі мати не заробила нічого, окрім купи болячок. Не маючи сил “гарувати” більше на колгосп, пішла допрацьовувати до пенсії на пошту.

Наївна! Вона міркувала, що їй врахують ці роки, але де там! У відділі соціального забезпечення матері ввічливо розтлумачили: колгоспний і профспілковий стаж не поєднуються. Отож 25 років колгоспного стажу їй не врахували, а почали давати пенсію лише за останні 15 років на пошті! Зустрівшись із такою нахабною несправедливістю, мати не стала оббивати пороги, бо знала цю “систему чинного законодавства” з власного життя. Отож маючи за плечима 65 років, пішла працювати в садово-овочеву бригаду. За це держава “кинула” їй надбавку до пенсії аж цілих 5 гривень... Дуже розчулили.

Мама віддала свою хату молодій сім’ї священика Української Православної Церкви Київського Патріархату. Їй достатньо було прочитати про всі митарства духівника у листі до неї сусідки. Однак парафіяни Московського Патріархату доклали всіх зусиль, аби вижити отця з села (били в хаті вікна, прив’язували до дверей мертвих котів, писали жахливі записки: “Забирайся звідси швидше, бо інакше поїдеш в домовині”. Священик виявився слабкодухим — виїхав сам... Моя мама не розуміла тих чвар і не прагнула в них вникати, бо знала, що Бог один для всіх. Навіть не знаючи достеменно заповідей Божих (на відміну від духовних осіб), але інтуїтивно відчуваючи їх, вона прагнула допомагати людям і завжди ділилась з ближніми останнім шматком хліба. Жахливі “голодні” роки назавжди всотались у кожну клітинку її тіла. Я не дивувалася, що вона намагалася постійно робити запаси продуктів, а все тому, що на денці її згорьованої душі закарбувався спомин пережитих жахіть 33-го. Дивлячись на неї, дивуюсь іншому — як їй узагалі вдалося вижити за таких умов? Уявіть, скільки непомічених і забутих державою на схилі літ справжніх українських героїв та героїнь пенсійного віку доживає свої останні дні у холоді та голоді. Хто про них сьогодні щось знає?! Не всі з них можуть переступити через власну гідність і піти порпатися на смітнику. А тим часом нова Україна безсоромно продукує своїх нових героїв: випещених, угодованих і знахабнілих. Їхнє “геройство” легко купується за гроші. І в тому вся біда. Я схиляюсь у шанобі перед мужністю простої селянської жінки — Феодосії Савівни Мамієнко, моєї матері, яка ніколи не принижувалася на шляху життєвих труднощів, і ніколи нікому про них не розповідала. От тільки мені одного разу, а я — вам.

Залишились у вщент зруйнованому зараз Мошурівському колгоспі, що на Черкащині, яблуневі Мамієнківські садки. Виявляється, це садки мого діда, які відібрали більшовики у його батька. І на тому дякую людській пам’яті. А й справді, що може бути головнішим у цьому швидкоплинному земному житті.

Колгоспівське щастя моєї мами

Богдан ВИХАНСЬКИЙ,
учитель історії, пенсіонер,
Самбірщина

Уперше слово “колгосп” я почув від своєї мами наприкінці 1945 року, коли вона з моїм старшим братом повернулася з млина, де дві доби чекали у черзі на помол свого збіжжя. Млин був у так званій Голодівці, присілку села Мокряни, яке лежало на лівому боці гірської річки Черхавки, а от правобережжя займало вже село Сілець, що входило до нашого Дублянського району. І мама розповіла про те лихо, з яким зіткнулася вперше: виявляється, у селі Сілець уже був колгосп, до якого в селян відібрали коней, і тепер вони не мають чим привезти собі палива на зиму і щодня приходять до млина, просячи транспорт. “І нас то чекає”, — закінчувала мама свою розповідь.

Відчувши жахіття від неминучого вступу до колгоспу, мама не могла й припустити, що їй доведеться добровільно писати туди заяву, та ще й просити, щоб її туди прийняли. Причиною цього став батько. Він людина начитана і розвинута, зголосився піти на кількамісячні курси, які в Києві організовував Народний комісаріат заготівель. Закінчивши їх на відмінно, отримав від керівника пропозицію піти на посаду Уповноваженого Наркомзагу по Закарпатській області, яка щойно утворювалася, за умови, що вступить у партію. Та батько відмовився, і його направили на посаду Уповноваженого по Дублянському району. На місці його керівником не зробили, лише заступником. Причина недовіри — батько був активним просвітянином і навіть якийсь час головою читальні. Йому інкримінували куркульство, визнали експлуататором і звільнили з роботи. Не чекаючи на вивіз, батько став рятуватися, а мамі сказав вступати в колгосп!

Для нас настали чорні дні: маму як куркульку в колгосп не прийняли, вдень ми перебували в школі, а мама на полі, а ось уночі розбігались по закутках.

А от у колгосп мама вступила 1948 року. Стала в ньому членом бурякосійної ланки, а фактично чорноробом, знаряддя праці якої: мотика, лопата, вила, серп, граблі тощо. Норма виробітку — 120 трудоднів на рік. Про оплату не йшлося. Як правило, отримували по кілограму чи два зерна та трішки грошей, іноді й по 14—20 копійок на трудодень. Жіночих рук ніхто не жалів.

Кожна жінка отримала в колгоспі еталонну назву — “тяглова сила”. Разом із тим тягнула вона на собі й державу, сплачуючи за надану їй присадибну ділянку грошовий і натуральні податки, та ще й обов’язкову позику на розвиток народного господарства найпередовішої в світі країни. Не підписатися на позику — це викликати на себе навалу орди, яка щовечора вриватиметься в твою хату, аж поки не отримає своє.

Привезти одинокій жінці-колгоспниці з лісу дров вважалося майже святотатством, тому і моя мама, і десятки їй подібних ходили до лісу з мотузом, щоб зв’язавши там кілька сухих гілляк, волочити їх на собі кілька кілометрів. І так тривало довгими роками!!! А її повсякденною їжею був... чир. Страва, зварена з муки, змеленої на жорнах, омастою до нього була ложка смаженої цибульки чи крапля молока та картопля в мундирах, логаза з сухофруктами (замість жиру) чи квашена капуста навпереміш із квасолею.

Не кращими були справи з худобою. Хоч молоко слід було здавати в кількасотлітровій кількості. Для належного обліку кожен отримував книжечку, де були розписані всі твої зобов’язання перед державою (по молоку, м’ясу, яйцях, картоплі тощо), приміром: молоко — січень 30 літрів, лютий — 30 літрів і т. ін. А що корова в запуску — не біда, купиш у крамниці кілограм із гачком масла, втреш у нього моркв’яного соку, щоб пожовтіло як домашнє, і здаси в ту ж крамницю. Продавець запише в книжечку 30 літрів, от і маєш спокій. Ще й заплатить по сім копійок за літр, а те, що ти заплатив за масло вдесятеро більше, не рахується. А чим ти годуєш оту корівку, то вже тільки твоя справа.

І моя мама, і будь-яка інша жінка-колгоспниця, віддавши державі все до останньої краплини, не мали ні просвітку, ні хвильки спочинку, щоб не було коли задуматися про свою гірку долю, про злиденний трудодень. А в крамницях, буфетах, у чайній є все: і масло, і ковбаса, і навіть ікра в маленьких діжечках. І так було усі роки, поки жив Сталін, бо його соціалізм — це клас еліти, для якої все це і було, клас сторожів, яким теж щось перепадало, і клас рабів. Отож на 1 січня 1953 року в СРСР було: 18 млн в’язнів ГУЛАГу, які працювали лише за баланду, 8 млн у будівельних батальйонах та армії, ті теж працювали за харчі, 30 млн колгоспників, що працювали за злиденний трудодень, та 40 млн робітників, за мізерну зарплату. Ось де секрет “успіху”! Невже ті, що ностальгують, хочуть повернення такого “соціалізму”? Дуже сумнівно.

Переконливо і виважено з цього приводу повчав нас колись письменник і мислитель Улас Самчук: “Економіка після політики і культури — перша основа держави і створити її може тільки народ. Весь народ. Не партія, не планувальне бюро, не резолюції чи постанови, а воля, ідея, ініціатива кожної живої одиниці народу. Пасивні ж маси — це лише зайвий, небезпечний тягар, який рано чи пізно потягне корабель держави на дно”.

Тож не ностальгуймо, бо немає за чим. Будуймо нове. А наших матерів можемо лише пожаліти і поспівчувати їм, бо те, що вони витерпіли, нам, нинішнім, аж ніяк не вдалося б пережити.

“Ми два різні народи, і кожний має право на своє окреме існування”.

«І вражою злою кров’ю...»

Ці слова із “Заповіту” Тараса Шевченка добре відомі кожному українцеві. Але кого вони стосуються, кого мав на увазі поет, вживаючи означення вражий і злий? Адже вжив він їх не задля того, аби лиш виповнити рядок...

“Був я уторік на Україні — був у Межигірського Спаса. І на Хортиці, скрізь був і все плакав, сплюндрували нашу Україну катової віри німота з москалями...” — із сумом писав Шевченко в листопаді 1844 року другові Якову Кухаренкові про свої враження від першої короткочасної подорожі в Україну після довгої чотирнадцятирічної розлуки.

Іван ЮЩУК,
професор Київського міжнародного університету

А серце рвалося в омріяну Україну з далекого холодного Петербурга, виливало мову “за темнії ночі, за вишневий сад зелений”, “за степи та за могили”.

Там широко, там весело
Од краю до краю...
Там родилась, гарцювала
Козацькая воля...

Тим часом в Україні панують чужаки (а якщо й свої, то їх нічим не відрізнити від чужинців), зухвало порядкують у ній, брутально попихають нащадків колись гордих волелюбних козаків, які “німі на панщину ідуть і діточок своїх ведуть”. Плодяться перевертні, ще й допомагають зайдам “з матері полатану сорочку знімати”.

Заснула Вкраїна,
Бур’яном укрилась, цвіллю зацвіла,
В калюжі, в болоті серце прогноїла
І в дупло холодне гадюк напустила.

Саме тоді Тарас Шевченко написав пройняту синівським болем “Розриту могилу”, яку постійно вилучав із “Кобзаря” московський колоніальний режим. У ній поет болісно запитував: “Світе тихий, краю милий, Моя Україно, За що тебе сплюндровано, За що, мамо, гинеш?” І в нього виникає справедливе запитання:

За що ж боролись ми з ляхами?
За що ж ми різались з ордами?
За що скородили списами
Московські ребра??

Чи вже довіку Україні судилося бути зневаженою, упослідженою? Чи мають її діти завжди бути чиїмись рабами, попихачами зайд-поневолювачів, шукати щастя по світах, скніти “на чужій роботі”.

Під враженням побаченого в Україні Тарас Шевченко пише поему “Сон” (“У всякого своя доля...”) — проникливий роздум над питанням: яка ж влада панує в Російській імперії, що плюндрує Україну? В цій імперії, у якій “латану свитину з каліки знімають, з шкурою знімають” задля розкошів панівної верхівки. А та верхівка — “в серебрі та златі! Мов кабани годовані, — пикаті, пузаті!..” Як по-сучасному звучить оця характеристика! Не влада для людей, а люди для влади. Хто ж насмілюється обстоювати справедливість і волю, того таврують і знищують: “Мене, вольного гетьмана, голодом замучив у кайданах. Царю! царю!”. “Ти нас з України загнав, голих та голодних, у сніг на чужину та й порізав”.

Чи злочини проти України — це справа лише самого царя? Очільник влади оточений без’язикими блюдолизами, які “аж потіють, та товпляться, щоб то ближче стати коло самих: може, вдарять або дулю дати благоволять; хоч маленьку, хоч півдулі”. Блюдолизи готові на будь-яку підлість заради свого панування й власного збагачення. Сила царя не в ньому самому, а в тих підлабузниках — від найпузатіших до найдрібніших. Без них та без москаликів він — “мов кошеня, такий чудний”. Отже, не сам лише цар винен у плюндруванні України! Не сам Сталін голодоморами, катівнями, розстрілами нищив українців — він скоріше вдовольняв волю шукачів легкої наживи, яких безліч із Росії повзло в Україну і які, боячись за своє панування в ній, розправлялися з українцями. Як ще в Козьми Пруткова: “Если продуемся, в карты играя, поедем на Волынь для обрусения края... Начнем с того обрусение, что каждый себе выберет имение”.

Коли Тарас Шевченко вдруге приїжджає в Україну й затримується тут цілих два роки, доки його не заарештували, він замислюється над шляхами визволення України з російського царського ярма. І природно перед ним постає питання: хто ж її найлютіший ворог? І як позбутися його? У цей час він створює такі запальні шедеври, як поеми “Єретик”, “Великий льох”, “Кавказ”, “І мертвим, і живим...”, вірш “Стоїть в селі Суботові...” і нарешті “Заповіт”.

В Україні панує “неправда і неволя, народ замучений мовчить”. Шевченків “Єретик” — то було прагнення не дати погаснути “іскрі вогню великого”, яка “тліє, не вгасає, жде підпалу, як той месник”, то був заклик відмовитися від покори, освяченої фальшивими догмами, й повстати проти несправедливості: “Прозріте, люди, день настав! Розправте руки, змийте луду”. Доки вільний розум окуто кайданами лихої ночі, марно сподіватися визволення. Народ потрібно будити, як Ян Гус будив його.

У поемі “Сон” Тарас Шевченко розкрив антигуманну суть деспотичного російського самодержавства. А злочини Російської імперії супроти України й українців він перерахував у містерії “Великий льох” і поезії “Стоїть в селі Суботові...” Угода з Москвою в Переяславі стала найбільшим нещастям для України. Богдан сподівався, що москаль добром і лихом буде з козаком ділитись. Тим часом:

Не так воно стало;
Москалики, що заздріли,
То все очухрали.

Після цього був Батурин, який “Москва вночі спалила”, людей порізала, “і малого, і старого в Сейму потопила”, “Сулу в Ромні загатила тільки старшинами козацькими... а такими, просто козаками, Фінляндію засіяла”, козацьким трупом “цареві болота гатила”. Запроваджено 1783 року ганебне кріпацтво в Україні, і “байстрюки Єкатерини сараною сіли” скрізь по українських селах і містах. Пізніше в цій низці злочинів виявилися постійні брутальні гоніння на українську мову, які розпочалися ще за царя Олексія Михайловича; розгул кривавих полчищ Муравйова й Троцького 1918 року; розправа з Українською Народною Республікою в 1920-х роках; масове так зване розкуркулення українців і заселення ними Сибіру; запровадження колгоспного кріпацтва в 1930-х роках, страхітливий голодомор-геноцид 1932—1933 років; розстріли української інтелігенції 1937-го; цілеспрямоване нищення українців у Другій світовій війні (до 250 тисяч життів українців забрало одне тільки форсування Дніпра!); голодомор 1946—1947; наступ на українську мову, культуру й освіту аж до наших днів.

Ляхи були — усе взяли,
Кров повипивали!..
А москалі і світ Божий
В путо закували, —

писав Тарас Шевченко тоді ж у поемі “Сліпий”. І не помилився, визначаючи злочинну суть московської політики щодо України й українців.

Та москалеві України, Польщі, Фінляндії, Сибірі неісходимої виявилося мало. “За край світа зазирає, чи нема країни, щоб загарбать і з собою взять у домовину”, — каже Тарас Шевченко в поемі “Сон”. “Чутка є, що цар хоче весь світ полонити”, — повторює поет у “Великому льохові”. Московським колонізаторам муляють очі Кавказькі гори. І вони заповзялися “ощасливити” горців потоками їхньої крові, “звільнити” їх від самих себе, “просвітити, сонце правди показати сліпим, бачиш, дітям”: “як і тюрми муровати, кайдани кувати, як і носить!.. і як плести кнути узлуваті” — “тілько дайте себе в руки взяти”, “тілько дайте свої сині гори остатнії... бо вже взяли і поле, і море”. Хто ж може зупинити московську загребущість, якій немає меж? “Борітеся — поборете”, — закликав Тарас Шевченко, звертаючись до мужніх горців, і до своїх земляків теж.

Але земляки “оглухли — похилились у кайданах...” (“Гоголю”). “Оглухли, не чують, кайданами міняються”. “Славних прадідів великих правнуки погані” вже звикли до рабського ярма, “їм байдуже, панам жито сіють”. І тепер, в новітню добу, підкуплені й одурені, вони голосують за пройдисвітів і негідників-злодіїв, а потім скаржаться, що життя не кращає.

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше — спати, спати
І спати на волі...

Як же пробудити в українців почуття власної людської й національної гідності, як повернути їм розум і віру у власні сили? Те, що Тарас Шевченко оспівував козацьку славу, було не просто даниною романтизмові, це було нагадування українцям, “що ми? Чиї сини? яких батьків? Ким? за що закуті?”

Було колись — в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — запорожці
Вміли панувати.

А тепер “нема Січі, пропав і той, хто всім верховодив!” (“До Основ’яненка”), народ залишився без захисників і без проводу. І Тарас Шевченко з посланням “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм...” звертається до освіченої частини українського суспільства із закликом повернутися обличчям до свого народу, перейнятися його долею, щоб “одностайне стати на ворога лукавого” (“Холодний Яр”), бо ж “нема на світі України, немає другого Дніпра”.

На жаль, ця частина українського суспільства в переважній своїй більшості перекинулася на службу до ворога: “раби, подножки, грязь Москви”, “дядьки отечества чужого”, просякнуті чужинським імперським духом. Навіть мовою своїх дідів знехтували заради панства лукавого: “Всі мови слов’янського люду — всі знаєте. А своєї дастьбі...” Пізніше, уже на засланні, поет про них скаже: “За шмат гнилої ковбаси у вас хоч матір попроси, то оддасте”. І тут же Тарас Шевченко попереджає своїх земляків-перевертнів: “Схаменіться! Будьте люди, бо лихо вам буде. Розкуються незабаром заковані люде...” І зрештою закликає: “Обніміте ж, брати мої, найменшого брата”, щоб ожила “добра слава, слава України”. Звичайно, не в Російській імперії: вона вже достатньо показала своє колонізаторське ставлення до України й українців, заперечуючи навіть їхнє право на саме існування: “Сии провинции [Україну] надлежит легчайшим способом привести к тому, чтобы они обрусели и перестали глядеть, как волки к лесу” (Катерина II).

Тарас Шевченко в передмові до невиданого “Кобзаря” 1847 року чітко заявив: “А на москалів не вважайте... У них народ і слово, і в нас народ і слово”. Ми два різні народи, і кожний має право на своє окреме існування. Член Кирило-Мефодіївського товариства Ю. Андрузький небезпідставно свідчив у III Відділі, що Шевченко був “непоміркованим представником української партії, що мала на меті побудувати Гетьманщину, якщо можна — окремо, якщо ні — то в Слов’янщині”. Мав рацію шеф жандармів О. Ф. Орлов, коли у слідчому висновку записав: “Вірші його подвійно шкідливі й небезпечні. З улюбленими віршами на Україні могли посіятися і згодом закоренитися думки про вигадане блаженство часів Гетьманщини, про те, що буде щастям повернути ті часи, і про можливість існування України як окремої держави”. Для імперії це був найстрашніший злочин. Ще й тепер російські шовіністи-колонізатори не можуть змириться з незалежним становищем України.

Тарас Шевченко добре розумів, що імперія добровільно не відмовиться від України. “Но где, скажи, когда была без жертв искуплена свобода?” — запитував Наливайко у відомій Шевченкові одноіменній поезії К. Рилєєва. Отже, залишалося тільки збройне повстання. Одним із перших слідчих запитань до Шевченка у III відділі й було, чи, складаючи свої вірші, він не надіявся “приготувати цим повстання в Україні”. І керуючий III Відділом Л. В. Дубельт справедливо зазначав, що Шевченко “хоче збудити ненависть до панування росіян і, згадуючи давню свободу, подвиги і славу, закидає сучасному поколінню байдужість”.

До багатьох росіян Тарас Шевченко ставився з глибокою повагою: В. А. Жуковський, К. П. Брюллов, Ф. П. Толстой, М. С. Щепкін — перерахувати всіх шанованих ним росіян неможливо. Але як і тепер, з одного боку, є доброзичливці В. І. Новодворська, А. В. Макаревич, І. В. Пономарьов, а з другого — вороги української державності В. В. Путін, О. Г. Дугін, Д. К. Кисельов (на жаль, останніх набагато більше і вони при владі), так і за часів Тараса Шевченка було дві Росії: доброзичливі росіяни — меншість, і загребущі москалі — явна панівна імперська більшість.

За часів Тараса Шевченка в Україні не було тої сили, яка могла б протистояти московській орді. Проте для українців, щоб зберегти себе й своїх нащадків, залишалася історична перспектива, і Тарас Шевченко її чітко окреслив у “Заповіті”, який мав виражати його останню волю: “Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров’ю волю окропіте”. Чия це

вража і *зла* кров, було відомо — про це Тарас Шевченко сказав і в поемах “Сон” та “Кавказ”, і в містерії “Великий льох”, і в поезії “Стоїть в селі Суботові...”

Тарас Шевченко доносив свою думку й безпосередньо між простих земляків. Про це свідчить і спогад його товариша по засланню, польського історика й художника Броніслава Залеського про невдале клопотання Шевченкових друзів перед оренбурзьким генерал-губернатором В. О. Перовським про полегшення його долі: “Коли клопоталися за Шевченка перед Перовським, той оповів анекдот, що Шевченко, будучи в Києві професором малярства, одягався в свитку і заходив до корчем, де збирався народ, — а мав звичайно повні кишені пшениці. Впровадивши своїх слухачів у добрий гумор розмовою та піснями, виймав зернятко і, поклавши його на стіл, питав, що б це могло означати? По хвилі відповідав сам, що воно означає царя. Далі довкола нього клав ряд подібних зерен і називав їх міністрами, генералами, губернаторами. Дальший круг творили нижчі урядники, ще дальше містилися поміщики, так звані пани. Уклавши це все, казав мужикам добре придивитися до тих зернят, а потім добував з кишені цілу жменю пшениці й засипав нею всі викладені кола, додаючи: “А це мужики, себто ми. Знайдіть тепер царя, і генерала, і губернатора, і пана”.

Коли згуртований народ порве кайдани колоніального рабства, тоді “оживе добра слава, слава України”.

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Але для цього потрібно, щоб той народ усвідомив свої спільні інтереси й спільну мету. А хто повинен донести це до людей?

Народ не буде вільний, якщо він сам не визволиться, бо “визволителі”, як свідчить історія, приходять і залишаються, щоб панувати. Тому Тарас Шевченко, як син свого народу, кликав до національно-визвольної боротьби насамперед рідний український народ, водночас засуджуючи будь-які зазіхання на волю інших народів. Про це яскраво свідчить і його “Кавказ”, і “Єретик”, і “Полякам”, й “У Бога за дверима лежала сокира...” Усі народи перед Богом рівні і мають однакове право на власну мову, культуру й добробут. Нащадок волелюбного козацтва (його прадід Андрій був кошовим писарем на Запорізькій Січі), Шевченко був непримиренним ворогом імперії. Шевченко — націоналіст у первісному, не спаплюженому колоніально-тоталітарним режимом значенні. Це не я даю таке визначення Шевченкові, це сказав ще 1911 року відомий комуністичний діяч А. В. Луначарський: “Шевченко не тільки поет національний, а й поет-націоналіст. Питання про долю української національності посідає перше місце в його поезії. Це зрозуміло вже з політичних причин, які споріднюють націоналізм Шевченка з націоналізмом Міцкевича, Фосколо, деяких ірландців, із націоналізмом великої народної поезії сербів”.

Славетний Тарас на постаментах Буковини

Ярослава МЕЛЬНИЧУК,
Чернівці

Нещодавно у видавництві “Букрек” побачило світ видання Ольги Меленчук “Тарас на букових п’єдесталах: З історії пам’ятників Т. Г. Шевченкові на Чернівеччині”.

Книжка ця постала неочікувано. Так, вона приурочена до славного 200-літнього Шевченкового ювілею. Проте її автор — кандидат філологічних наук, викладач кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, за фахом — філолог, а не дослідник скульптури.

А втім Ольга Меленчук давно працює у царині шевченкознавства, адже її кандидатська дисертація стосувалася “Шевченкознавчого дискурсу Сергія Єфремова у контексті українського літературознавства”, яку вона успішно захистила 2010 року в Інституті літератури НАНУ.

У мистецтвознавчому дослідженні “Тарас на букових п’єдесталах” зібрано великий пласт шевченкіани — в камені, граніті, бетоні, металі, бронзі, гіпсі, тобто створеної засобами монументального мистецтва.

До речі, його потреба давно вже назріла, адже, як засвідчує “Шевченківська енциклопедія” (К., 2013, Т. 4), вже є дослідження Б. Грабовецького “Скульптурна шевченкіана Прикарпаття” (1989), Л. Перейми “Скульптурна шевченкіана Львівського краю” (2004), Р. Наконечного “Світ його привітав: Пам’ятники Т. Шевченку на Львівщині” (2013) та ін. А найновіше число краєзнавчого і літературно-мистецького журналу “Снятин” надрукувало розвідку Руслани Кіреєвої “Скульптурна шевченкіана Снятинщини” (2014, № 8 (22).

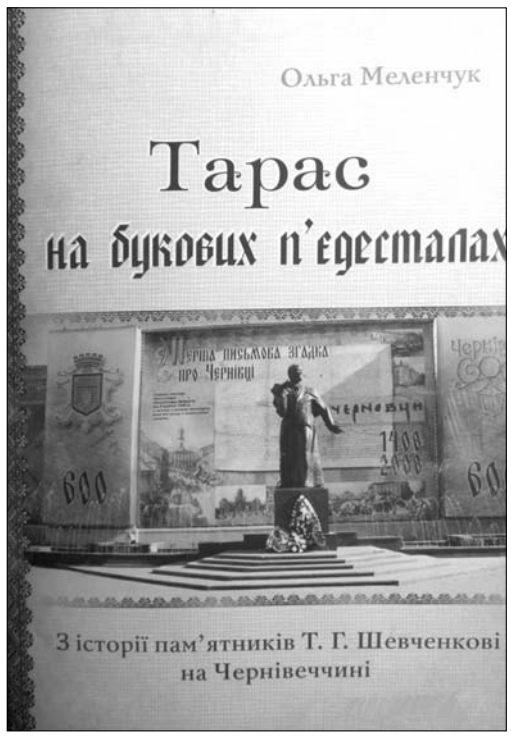

Ольга Василівна із властивим їй ентузіазмом і неослабним інтересом до постаті Пророка створила історико-краєзнавчий огляд пам’ятників у Чернівецькій області. Структурно свій нарис вона поділила на вісім розділів, у першому — “Біля джерел скульптурної шевченкіани” зацікавлює читача історією появи пам’ятників в Україні й за кордоном. Адже спорудження їх — це вияв глибокої поваги до великого українського поета і художника, визнання його таланту і вагомого внеску у світову культуру.

Наступні розділи розвідки розповідають про пам’ятники у Кіцманському, Заставнівському, Вижницькому, Глибоцькому, Кельменецькому, Хотинському районах області. Визначальний тут кількісний принцип, адже є, на жаль, ще й нині місцевості, де не вшановано Т. Шевченка таким чином. Це Герца, Путила, Сторожинець. Окремо О. Меленчук пише про Чернівці, Новодністровськ, Хотин.

Авторка зібрала великий матеріал, уміло оперує деталями, сама дивується з історичних чи навіть детективних перипетій (як, приміром, було у випадку з новодністровським пам’ятником, який перекочував із села Сопошин Жовківського району на Львівщині і буде повернутий назад), про що повідомляла чернівецька преса.

Ольга Меленчук побудувала свою працю на добрих джерелах, простудіювавши періодику, особливо радянського часу, вивчивши архівні матеріали, фонди відділу охорони пам’яток історії та культури Чернівецького обласного центру з питань культурної спадщини. А тому така актуальна і новаторська з погляду об’єкта дослідження праця повинна мати продовження.

Оскільки це перша спроба, то в ній ще багато непоставлених крапок над “і”. Приміром, сама авторка зізнається, що не вдалося розкрити історію деяких монументів, розшифрувати ініціали, навіть всюди побувати і сфотографувати.

Але Ольга Меленчук готова до співпраці, адже планує продовжити роботу і просить усіх небайдужих відгукуватися з інформацією про місцезнаходження й встановлення монументів, пам’ятних знаків, меморіальних дощок Т. Шевченкові.

До речі, в реалізації задуму авторці дуже допомогло Чернівецьке обласне об’єднання Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, зокрема його голова Остап Савчук і відповідальний секретар Марія Пелех, які підтримали видання цієї книжки.

Втілення образу Шевченка у живописі, скульптурі, засобами театрального мистецтва — це ознака того, що розвиток української нації, її культури триває. Адже Тарас нині надзвичайно актуальний.

Острожецька Шевченкіана, або У кожного своя стежина до Тараса

Ніна МИКОЛАЙЧУК,
поетеса

Ми всі — настільки українці, наскільки в кожному живе Шевченко. Саме так по-державницьки підійшли до відзначення 200-річного ювілею Великого Кобзаря в Острожці. Очільники села Олег Васильович Пархомей (сільський голова) і Володимир Казимирович Козлюк (директор НВК) пройнялися підготовкою до свята, долучилися вихованці та вихователі дитячого садка “Сонечко”, учні та вчителі місцевої школи, працівники культури, лікарі, мешканці села, спортсмени.

Розпочали підготовку ще взимку. Це була святкова хода “Шлях до Тараса”.

“Єднаймося!” — таким був лейтмотив шкільного свята. У голосі Анатолія Паламаренка — непроминуща сила Тарасового поклику до братерства: “Обніміться ж, брати мої, молю Вас, благаю!” Цю силу передав на сцені одинадцятикласник Іван Погольський, аматор “Театру слова”. Не поступився Івану в майстерності читання семикласник Влад Лук’янець.

Тарас Шевченко у свій ювілей завітав не лише до класів, де шанували Тарасове слово, а й до осель острожчан. Так родина Смоліїв показала учням сценку “Тарасове дитинство”. Окраса свята — виступ і гра на бандурі учениці шостого класу Лізи Шапран “Наша дума, наша пісня не вмре, не загине”.

По-особливому зазвучав на святі “Заповіт” великого Тараса. Його співали, читали англійською та французькою мовами. Учитель Євген Борисович Поліщук підготував англійською та українською мовами проект “З Шевченком”. У цьому проекті не лише данина поваги до великого сина України, а й пломінь душі та вчительського серця.

Окремої сторінки потребувала б розповідь про Шевченкове свято у молодших школярів. Приємною родзинкою стала участь батьків, матерів і бабусь у постановках різноманітних сценок із дитинства Тараса. Вдячні родинам Возняків, Губішів, Абрамчуків, Говоровській Наталі за активну участь.

Директор закладу наголосив, що свято триває. Адже весь 2014-й — Шевченків рік. Він закликав пізнавати, читати, шанувати великого Пророка.

Цікавими стали години спілкування “Шевченко і Рівненщина”, започатковані місцевими бібліотеками, а також книжкові виставки-перегляди “Велич Тарасового слова”. А в дитячому садочку “Сонечко” у всіх групах відбулися тематичні заняття “Наш Кобзар”. Привертає увагу виставка малюнків “І буде син, і буде мати”. Не обійшли увагою великий ювілей і місцеві спортсмени. 2 березня відбулася першість Острожецької сільської ради з шахів і шашок. Учасниками турніру були двадцятеро мешканців сільської ради різних вікових категорій. Переможцями з шахів стали Василь Левковець, Михайло Бохін, Олександр Давидюк; шашок — Микола Новосад, Анатолій Тулуша, Юрій Котяй.

І вже професійно, на високому рівні, гостював великий художник, поет і людина Тарас Григорович Шевченко в сільському будинку культури. У фойє — його погруддя (скульптор Іван Мулярчук) в оздобленні вишиванок, художніх полотен та інших виробів місцевих умільців, якими багатий острожецький край.

На сцені малий Тарас (Влад Лук’янець). Він — пастушок біля отари овець, скривджений мачухою, навіть не хоче повертатися додому, ночує в степу, без вечері. Його товариш (Роман Яковчук) пророкує йому велике майбутнє. А старий козак (Юрій Острожчук), що явився йому вві сні, начитує рядки про запорожців та гетьманів і переконує, що буде в українців “Євангеліє від Тараса”.

Ведуча Лариса Мельник побудувала сценарій так, що без зайвих подробиць, але дуже чітко й доступно, вкраплювала факти з життя Тараса Шевченка в хід заходу. Глядачі в переповненому залі були вражені виконавською майстерністю сільської молоді.

Схвильовано і хвилююче прочитав поезію “Розрита могила” та виконав роль молодого Шевченка аматор сцени Василь Кудрявцев. Дуже тонко і реалістично проведено лінію особистого життя художника і поета. Але зустріти подружню пару йому так і не довелося. На сцені були і дочка князя Рєпніна — Варвара (Ірина Власюк), актриса Катерина Піунова (Софія Смолій) та кріпачка Ликера Полусмакова (Надія Погольська) — жінки, які були Музами Шевченка поета і художника. Реалістичною була і літературна композиція з життя закоханого Тараса у виконанні Василя Кудрявцева та Андрія Єфімчука. Характерно, що всі сцени доповнювало мистецьке виконання пісень на слова Шевченка та народні: “Закувала зозуленька”, “Така її доля”, “По діброві вітер виє”.

Зачарував виступ сільського хору під керуванням Жанни Горошко. У класичному виконанні прозвучали “Гімн України”, “Реве та стогне”, “Заповіт”, “Боже великий, єдиний”.

Окремої уваги варта акторська майстерність Катерини Пархомей. Композиція “Чума” заслуговує вже не обласної, а столичної сцени.

Музичний супровід свята вів директор будинку культури Олександр Мельник, запис на відео і фото — Віктор Дейнека.

Побожно схилили голови всі учасники й присутні на святі в молитві перед Небесною Сотнею. І полинула сльозою серця пісня, народжена Майданом у виконанні Ірини Білоус “А я живий, матусенько, живий!”. Гаслом Майдану стало Шевченкове: “Борітеся — поборете, Вам Бог помагає!”. Після чого дуже переконливо прозвучало соло Каті Німтур “Не спи, моя рідна земля!”

З вітальним словом звернулися до односельців депутат обласної ради Алла Черній та сільський голова Олег Пархомей.

Справжнім сценічним дивом були костюми виконавців: малого і дорослого Тараса, його друзів, княжних і панянок. За це сільський голова сердечно дякував місцевим підприємцям, які завжди і у всьому підтримують місцеву владу.

Отак мудре, пророче Тарасове слово згуртувало усіх односельців. З прадавніх-давен у цьому селі, ще за перших паростків “Просвіти” звучало Кобзареве слово. Його потужна сила пробивала та обминала застороги та заборони, розбивала кайдани утисків, розвіювала темряву невігластва та духовного спустошення нації, піднімала до самовідданості, тримала у вірі та надії.

Вірячи у невичерпну талановитість людей свого краю, як співавтор усіх Шевченківських проектів у минулому та майбутньому, залишаю за собою право ствердити:

Настане той час і година,
Коли, на таланти рясна,
Шевченкова буде Вкраїна
І в березні прийде весна.

“Боже, прости провини
Дітям моїм незрячим”.

Я молюся рідною мовою

Лідія ЯРОХНО (Проказюк) — голова Старокостянтинівського (Хмельниччина) міського об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка з 2008 року, член “Просвіти” (тоді ще Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка) з 1999 року. Делегат VIII і IX просвітянських з’їздів.

Веде просвітницьку роботу через місцеві ЗМІ, співпрацює з управлінням культури, районною бібліотекою, краєзнавчим музеєм. Працює вчителем української мови та літератури, пропагує рідне слово, звичаї, традиції українського народу серед учнівської молоді. Її учні — неодноразові призери й переможці предметних конкурсів та олімпіад, захисту науково-дослідницьких робіт у МАН.

На громадських засадах Л. Ярохно працює в редакційній комісії при міській раді. Відмінник освіти України, учитель-методист. За активну просвітницьку роботу нагороджена медаллю “Будівничий України”.

Лідія Ярохно — авторка чудових віршів, добірку яких ми пропонуємо.

Поезіє, пусти мене в свій храм

Поезіє, пусти мене в свій храм.
Прости, що смію. Не достойна, знаю.
Але хоч мить дозволь побути там,
Де наш Кобзар, де всіх святих святая.
Там Бог — Любов до отчої землі,
Там рідне слово — дзвоном піднебесся.
Воно не сходить кров’ю на жалі,
В нім — Стуса дух, Франка, Шевченка, Лесі.
Поезіє, пусти мене туди,
Я щирими, неложними устами
Лиш поцілую їх святі сліди
Й за рідну мову помолюсь в тім храмі.
Бо жах бере, як розчерком пера
Безбатченкових фракційок і фракцій
Її, мов старця, — з рідного двора! —
Женуть, не давши права сатисфакцій.
Поезіє, дозволь прийти мені
До першого й останнього причастя,
Дай таїнства твого відчути щастя,
Очисть від скверни й укріпи в борні!

Я молюся рідною мовою

Коли я молюся чужою мовою,
уста мої говорять, а серце спить.
Апостол Павло

Я молюся рідною мовою —
В мене з осудом тичуть перст:
Не для церкви вона Христової,
Бо не гідна вона небес.

Шепчуть щось про геєну огненну,
Де горітиму я за те,
Що посміла рідною мовою
Прочитати Письмо Святе.

Тільки ж я не повірю, Господи,
Що мене не почуєш Ти,
Адже слово Твоє Апостоли
Різномовно несли в світи.

Адже лиш через мову матері,
Переконана щиро я,
Всі — від полюса до екватора —
Пізнавали Твоє ім’я.

Бо молитва чужою мовою —
То робота лише для уст.
В ній хоч слово за словом мовиться,
Та німує душа чомусь.

А ви рідну звете гріховною!
Та чи гідні вершити суд?
Бо у вас під шкурами овніми
Не така вже й безвинна суть.

Але Богові з неба видно те,
І не тичте в мене персти —
Хто гордує мовою рідною,
Сам не вартий небес святих!

Доля

(триптих)

Моїм киселівчанам Якилині Швець, Фросині Поліщук — селянкам, розкуркуленим 1932 року

Коли виселяли Фросину, вона змушена була залишити через хворобу немовлятко, яке згодом віддали до дитбудинку. Мати утекла з поселення, пішки прийшла з Сибіру, але дитини не знайшла. Фросина збожеволіла і померла у притулку для божевільних у Вінниці. Залишаючи свою шестимісячну донечку сестрі, Якилина хотіла востаннє погодувати дитя... Голова сільради не дав.

I

Вдерлись в хату. Якраз годувала
Несповите дитятко своє.
— Ну, кончай, кажу! Ач, як припало.
Собирайсь! Розпорядження є.
Ворушися, куркульське поріддя,
Бо товариш з району не жде!
...І не зойкнула. Лиш підборіддя
Затряслося, восково-бліде.
Лиш востаннє окинула оком
Рушники і святі образи,
Все, що руки надбали за роки,
А надворі вже ждали вози.

Над порогом вклонилася тричі,
Захитався від розпачу світ.
Чисті сльози скотились з обличчя,
Впали в бруд від чекістських чобіт.
Вийшла з хати розхристана, боса,
Наче щойно складала стіжки.
Активісти добро вже виносять,
Все гребуть: пелюшки й подушки.
Хтось дитятко забрав — і незчулась,
Хтось піднятись на віз пособля...
І востаннє до неї горнулась
Стиглим колосом рідна земля.
О землице свята моя, люба!
Я ж так тяжко годила тобі.
Чи ж за те стала Богу нелюба
І тебе покидаю в ганьбі?
Прощавай же навік, тихий раю!
... Рушив віз. Вже й не видно села...
Не від Бога та власть, що карає
Тих, хто хліб здобуває у поті чола.

II

Я німію від болю гіркого,
Як у рідні приїду краї,
Де роди хліборобські під корінь
Підрубали комун холуї.

Там тепер зяють пустками хати,
В бур’янах і поля, і двори,
На кутку — лиш дві бабці горбаті,
І не чути давно дітвори.
Чарка й лайка — то перше дозвілля,
Замість церкви — лиш місце пусте.
Дуже рідко тут грають весілля,
Тільки цвинтар росте і росте.
Бо селян, що скріпили віками
Святість праці, і хліба, й пісень,
Додушили — кого Соловками,
А когось добивав трудодень.
І тікали — і Гані, і Міші,
Наче миші руді з корабля,
В комуналки, від тюрем тісніші,
Забуваючи рідні поля.
Й там гадали наївно й пихато,
Що уже вони не селюки,
А щоб зовсім “культурними” стати,
Рідну мову і батьківську хату
Проклинали на всі заставки.
Тільки чом же у снах підсвідомо
Їх манила рілля, пишний сніп,
А на клумбах цвіли під балконом
Не троянди — картопля і кріп.
Їм було невтямки, що говорять
В їхній крові настирно тоді
Гени племені древнього Ора —
Батька всіх хліборобських родів.
І хоча неясна якась туга
Часом гнула додолу чоло,
Гризла совість, мов стерта попруга,
Але вже вороття не було...

III

Йду по вулиці — вимерла наче,
Лиш шумлять явори престарі,
І десь жалібно іволга плаче
У старенької Христі в дворі.
Над селом в молодім надвечір’ї
Вітер носить кульбаби пушок,
А мені все здається — це пір’я
З розкуркулених тих подушок.

***

На нашій — не своїй землі...
Т. Шевченко

Я в екзилі, панове, в екзилі,
То дарма, що я тут автохтон,
Що живу в цім краю ще з Трипілля,
Я в запіллі тепер, я ніхто.

Там, де зорі ясні й тихі води,
Золота, наче руно, стерня,
Холуї вже товчуться й заброди,
І ніхто їх не проганя.

Вузьколобі якісь, двоязикі,
Вишиваний деруть обрус,
Нечистоти і в душі, і в ріки
Випускають, розрушивши шлюз.

Хтиво мацають, важать, міряють
Хату білу і спориші,
І церковцю з рідною вірою –
Все пускають на бариші.

Рідна мовонько, пісне, де ви?
Я глуха? Чи німує світ?
Де сторожа свята Кобзарева,
Нам залишена в заповіт?

Як же сталось, що на поталу
Все святе віддали, мов Пилат?
Що возноситься на п’єдесталах
Не герой України, а кат?

І кричу, що є сили, кричу я:
“Стійте, зайди! Заброди, геть!”
Та ніхто вже мене не чує,
І з-під ніг вислизає твердь.

Це не сон, не Твій Суд, Боже милий,
А лукавого помисли злі.
Бо інакше чому я в екзилі
На своїй, Богом даній землі?

Мамина спадщина

(новела)

Зжовкли гаї і луки,
Мжичиться дощ крізь сито,
З’їхались діти й онуки
Спадок матусин ділити.

Скрипнули тихо двері —
Вийшла назустріч пустка...
Півники на шпалері,
Скриня, тернова хустка.

Скрізь образи на стінах,
І рушники над ними,
А під вікном — барвінок,
А за вікном калина.

В тих образах ще й нині
Мами жива молитва,
Щоб Бог прощав провини
Вільні й невільні діткам.

Щоб рушником розквітлим
Щасна стелилась доля,
Щоби не знали дітки
Ані біди, ні горя.

Там по кутках ще й досі
Казка снується дивна,
Плещуть в долоньки “тосі”
Котко-Воркотко й Півник.

“Ну ти дайош, радімий! —
Чути невістчин голос, —
Слишь, і на кой я с німі
В ету диру пріпьорлась?

А гаваріл: “Наслєдство...”
(В голосі — гнів, образа)
Стоіло мнє пєрється!
Ето наслєдство развє?

Тє рушнікі — на вєтошь,
Да і на вєтошь вряд лі...
Столько дєнєг на вєтєр!” —
Грізно гриміло і владно.

Мовчки син курить в сінях,
Злякано стихли діти,
А з образів на стінах
Тихо знялась молитва.

“В ім’я Отця і Сина, —
Голос матусин плаче, –
Боже, прости провини
Дітям моїм незрячим”.

Тут Добриня коня випасав

Леонід КЛИМЧУК,
голова Коростенської “Просвіти” ім. Тараса Шевченка в Житомирській області

Розташоване на одному з найбільших українських геологічних гранітних масивів планети під назвою Коростенський плутон наше поліське місто дуже давнє. На його території археологи віднайшли сліди існування ще в першому тисячолітті до нашої ери кількагектарного городища людей кам’яного віку. Досі зберігається в родовій підсвідомості поліщуків пам’ять про укрів-відунів (чаклунів) VI ст. до н. е. як креативних творців слов’янського етносу. Незважаючи на багатовікові геноцидні гноблення зайдами-інородцями та нав’язування нам усіляких чужинських імен, пам’ять про укрів усе-таки проявилася і закріпилася в назві українського народу. Про це засвідчує, всупереч нав’язуваному візантійщиною ставленню до нашої духовної спадщини як до “бісовщини”, ще й простежуване з VI—VIII століть до н. е. в підсвідомості наших пращурів священно-тотемне ставлення до буслів. Про трагедію 375 року, що трапилася з нашими толерантними пращурами-шанувальниками буслів, згадується як про “время Бусово” і у складеній десь після 1147 року такій ще язичницькій слов’янській поемі “Слові о полку Ігоревім”.

Тож саме тотемний птах наших пращурів “Бусел” і повинен був з’явитися на гербі міста Коростеня, а не плазуючий вуж, яких за біблійною легендою з Божого повеління відловлюють у природі саме бусли. Але через невігласних місцевих чиновників сталося було навпаки. І тільки тому, що колись якийсь московський картограф, не зрозумівши значення давньослов’янського слова, назвав Ужем поліську річку Ушу. Адже слово “уша” і означає “потік води”. Добре, хоч ще не добралися руки таких москвофілів до перейменування сіл Ушомир та Ушиця, розташованих на берегах цієї річки вище Коростеня. Тож давно пора повернути нашій поліській річці слов’янську назву і екологічний захист її як живодайного “потоку води”.

На жаль, подібне відбувається довкола і назви міста Коростеня. Через непрофесійне прочитання давньослов’янських літописів, які писалися тоді суцільним текстом, без розподілу на окремі слова, з волі таких же чиновників словосполучення “із Коростеня” перетворилося, наприклад, на безграмотну назву міської газети “Іскоростень”. У IX столітті не Іскоростень, а саме Коростень і був княжим центром автономного слов’янського племені древлян, що сперечалося за східнослов’янське домінування і столичність з полянами і їхнім Києвом, який платив було навіть данину древлянам. Назву Іскорость і справді має село поблизу Коростеня, але воно отримало її через те, що тут колись поселилися древляни, які врятувалися зі спаленого київською княгинею Ольгою Коростеня. Такими ж вимушеними вихідцями з Коростеня стало тоді чимало родин у довколишніх селах, які й понині носять прізвища Іскоростенських.

Адже ще в ті давні часи географічне розташування Києва на дніпровському річковому “шляху із варяг у греки” виявилося потужнішим. Мілітарно посилившись тоді войовничими кочовими загонами норманських найманців, Київ розпочав упокорювати собі східнослов’янські племена. У 945 році древляни під проводом свого коростенського князя Мала повстали проти поборів норманських найманців і вбили їхнього князя сина Рюрика Ігоря. За це вдова Ігоря слов’янка Пребрана, яка при їхньому одруженні на честь свата-опікуна Ігоря норманського воєводи Олега взяла ім’я Ольга, підступно і жорстоко помстилася древлянам.

Та незадоволення норманським засиллям і візантійським іновірством Києва проявили й інші східнослов’янські племена та й кияни, в тому числі зокрема й сама Ольга. Адже ще до загибелі Ігоря Ольга, фактично розійшовшись з чоловіком, постійно проживала з сином Святославом у Вишгороді, а Ігор з іншими своїми жінками — в Києві. Саме на це і розраховували древляни, пропонуючи після вбивства ними норманського князя Ігоря древлянське ослов’янення князівської влади в Києві, сватаючи для цього Ольгу за свого князя Мала. Але вони при цьому не взяли до уваги назрілі ослов’янювальні інтереси і самої київської еліти, за що трагічно й поплатилися.

Однак незважаючи на перемогу тільки київського ослов’янення державної влади в імперії, Ольга змушена була нормалізувати податки Києва з племен, організувавши систему спеціальних погостів з їхнього збору, притлумити темпи візантійської християнізації населення та зайнятись організацією збройного самозахисту його від східних набігів азійських степових племен, слов’янська боротьба з якими патріотично оспівувалася у тодішніх героїчних києворуських билинах.

Так з ініційованої Києвом геополітичної оборонної необхідності і виникла середньовічна східнослов’янська імперія. Тобто, заразом у такому різновекторному етнодемографічному процесі з полум’я древлянської столиці підвелася нова вже денорманізована власне слов’янська Київська Русь. Саме тому, видко, полоненого Мала, вже як слов’янського князя, що першим повстав проти норманського засилля, було лише переселено з родиною в підкиївське помістя Любеч, звідки його син Добриня невдовзі постав київоруським посадником у Новгороді, а дочка Малуша була призначена князівською ключницею в Києві, народивши невдовзі від Ігоревого спадкоємця Святослава сина Володимира.

Саме цей син древлянки Володимир лише згодом, через одне княже покоління, і запровадив остаточно християнство вже як державну релігію Київської Русі. Адже його предтеча войовничий, з козацьким чубом-оселедцем на голові, князь Святослав з повноліттям, незважаючи на вмовляння матері, так і не сприйняв візантійського християнства. Тож під тиском уже прослов’янської, але все ще його язичницької київської військової дружини норманізована християнка Ольга змушена була відійти від державних справ. Після чого вона поселилася в древлянській землі, збудувавши на одному з чотирьох городищенських пагорбів спаленого нею Коростеня християнську церквицю, в якій, вимолюючи собі входження в царство небесне, каялася за убієнних з її волі древлян, купаючи своє грішне тіло у водах швидкоплинної річки Уші, яка й понині, вируючи з-поміж ще відльодовиковими лобастими камінними валунами, омиває цей гранітний пагорб.

Каяття те було, певно, щирим, адже на небі десь-то почули її молитви, бо після смерті православна церква проголосила Ольгу святою рівноапостольною, збудувавши на місці її спокути в Коростені собор її імені. Заразом через річку з ним, як повернена історична справедливість, на високому намоленому Ольгою городищенському пагорбі сьогодні

знову запанувала над Коростенем також ще й велична статуя древлянського князя Мала з мечем. І лише біля підніжжя цього пагорба над самою річкою, в місці, названому “купальнею Ольги”, встановлена ще й смиренна скульптурна постать самої руїнівниці древлянської столиці, нагадуючи про величну і трагічну давню історію цього нині провінційного міста та про власне слов’яно-державотворчу роль Коростеня в становленні Київської Русі.

Про це нагадують сучасникам зараз також і встановлені поруч у впорядкованому громадськістю

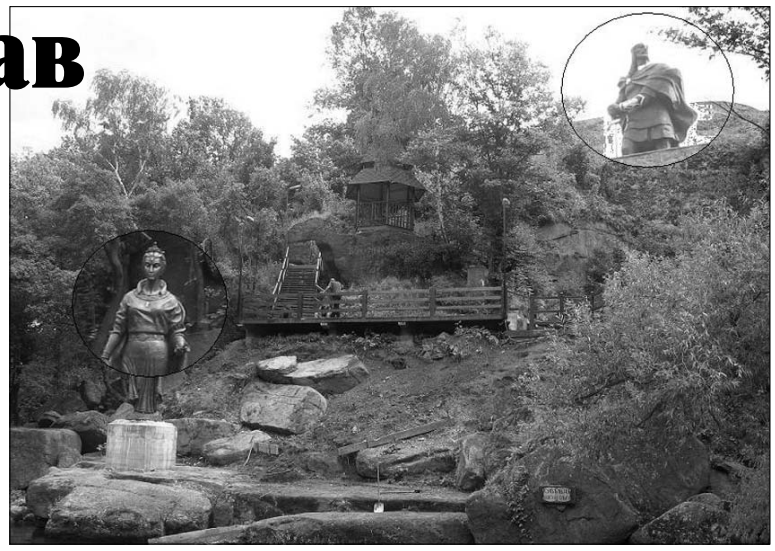

прибережному міському парку обронзовілі скульптурні групи Малуші з сином Володимиром та її брата Добрині з конем. Правда, тут він в образі не того пишнобородого Добрині Микитича з билинною Белюшкою, як на картині Васнецова “Три богатирі”, а в образі ще юнака з гнідим конем, якого він випасав на древлянських луках.

Так після розпаду Радянського Союзу коростенці теж стали повільно, але поступово звільнятись від вербально-смислового притлумлення ентнонаціональної людської сутності українців помпезними монументами російсько-імперського тоталітаризму та заідеологізованими назвами вулиць, розпочавши спершу цей процес із оживлення древлянських і києворуських історичних традицій власне своєї давньої державності. Але у 90-ті роки під тиском Народного руху України було перейменовано і центральну міську вулицю Леніна вже на честь колишнього президента Української Народної Республіки Михайла Грушевського. А на залізничному вокзалі встановлено Інформаційний гранітний знак як пам’ять про засідання тут 12 лютого 1918 року Малої Ради УНР, на якій ще тоді гербом Української держави був затверджений державний знак Київської Русі так званий “тризуб”.

Незважаючи на те, що залишки колишньої компартійної номенклатури і досі заправляють у місті, після перемоги революції гідності в Києві нарешті й у нас демонтували дебелий символ російсько-імперського тоталітаризму у вигляді пам’ятника Леніну. Тепер на гранітному постаменті від нього розміщені вже портрети героїв-майданівців з Небесної Сотні, що загинули в лютому 2014 року в боротьбі з постімперським антиукраїнським режимом Януковича. У пам’ять про подвиг полеглих героїв, серед яких є і коростенці, перед їхніми портретами постійно горять свічі, лежать живі квіти. Національні герої не вмирають, продовжуючи мобілізовувати українців на збройну боротьбу за збереження цілісності країни, скликаючи довкола свого стихійно виниклого пантеону на протестні мітинги коростенців проти військової агресії Російської імперії та окупації нею українського Криму. Адже заради своїх нових імперреваншистських прагнень до світового панування путінська Росія знову почала затягувати уже самостійну Українську державу в псевдослов’янську, бо насправді — в антицивілізаційну євроазійську війну.

Крім цього, на виконання рішення протестного велелюдного віча Народного руху України ще від 1989 року проти замовчування і приховування тодішньою московсько-імперською і місцевою владною номенклатурою трагічних радіонуклідних наслідків для мешканців Коростенщини від термоядерної аварії на Чорнобильській АЕС — у пам’ять про цю катастрофу і її ліквідаторів — у центрі міста була встановлена символічна триплексна стела з чорного граніту. А на місці ще одного раніше знесеного ленінського пам’ятника перед міським Будинком культури нарешті через 25 років на виконання ухвали того ж народного віча встановили вже аж на честь 200-річчя з дня народження монументальне гранітне погруддя Тараса Шевченка.

Отож, незважаючи на те, що нові ще недосвідчені громадські організації міста поки що неспроможні належним чином політично конкурувати з кадровою клановістю колишньої досвідченішої постімперської номенклатури, з підгорнутими нею під себе місцевими ЗМІ, її компартійний міський голова зі своїм ретроградним оточенням, всіляко опираючись, усе-таки мімікрують у напрямі до загальноукраїнської суспільно-політичної ситуації в державі. Вони уже, хоча і з неохотою, але діють з оглядкою на міську громаду, яка дедалі більше відчуває свою самоврядну силу. Усвідомленим нагадуванням про це і було встановлення перед міською Радою депутатів гранітної стели на честь 420-річчя надання 1589 року ще правителями Великого князівства Литовського місту Коростеню “Магдебурзьких прав” самоврядності.

Із розширенням у місті здорових і всебічних приватновласницьких засад самовідповідального побутового існування і розвою людей, неодмінно зникнуть нав’язані колись ленінсько-сталінською більшовицькою партією залишки марксистських тоталітарно-псевдокомуністичних ілюзій. Зловживаючи якими, саме ця партія, організувавши у жовтні 1917 року переворот у російській народно-демократичній революції, захопила державну владу і знову відродила ще тоталітарнішу Російську імперію. Адже “диктатурно-пролетарські” ідеологеми “Маніфесту комуністичної партії” К. Маркса, що співпали з історичними традиціями російсько-імперського тоталітаризму, по суті були антикомуністичними, бо закликали до знищення капіталу і приватної власності як атрибутивних основ перманентно конкретно-історичного справді суспільно-комуністичного існування спільнот людей. Саме з усвідомленням антицивілізаційної шкідливості такого державно-бюрократичного псевдокомунізму нині існує і розвивається весь цивілізований світ. Із цим і перемагає. Саме з цим утверджується нині самодостатність і українського народу.

“…Щоб зрозуміти сходження на вершину майстерності”.

Скрипкове дерево роду

Микола ЦИМБАЛЮК

“Музика, — стверджував відомий американський музикант Чарлі Паркер, — це ваш власний досвід, ваші думки, ваша мудрість. Якщо ви нею не живете, вона ніколи вам не віддячить”. Кирило Вадимович Стеценко, один із славного українського роду композиторів, музикантів і педагогів, голова Київської “Просвіти”, не мислить свого життя без музики. Його віртуозна гра на скрипці полонить слухача з перших звуків. У цьому вкотре переконаються шанувальники високого українського музичного мистецтва, які зможуть насолоджуватися його сольним концертом “Скрипкове дерево роду”. Відбудеться він 14 травня в Київському будинку актора. Маестро присвятив свій виступ 200-річчю Тараса Шевченка.

Кирило Стеценко, незважаючи на свою педагогічно-викладацьку роботу і громадську діяльність, веде активну й успішну концертну діяльність. Упродовж своєї кар’єри він зіграв понад дві тисячі сольних концертів. Географія його виступів поширюється не лише на Україну, а й Росію, США, Канаду, Бельгію, Австрію, Португалію, Угорщину та країни Середньої Азії.

Для творчості Стеценка характерною особливістю є подальший розвиток творчих принципів Б. Которовича, Л. Когана, В. Климова, Ю. Янкелевича, В. Стеценка — своїх наставників у Київській і Московській консерваторії. Яскравий сценічний темперамент артиста, новизна виконавських прийомів і концептуальна стрункість інтерпретацій створюють енергію високої духовної напруги, породжують атмосферу справжнього скрипкового дива.

Щоб зрозуміти сходження на вершину майстерності, згадаємо його життєвий і творчий шлях. Кирило Стеценко народився у Львові в сім’ї видатного скрипкового педагога і методиста В. К. Стеценка (1914—1974). Дід Кирила, класик української музики, композитор, диригент, організатор національних хорових колективів К. Г. Стеценко (1882—1922). Сім’я, родинні традиції, виховання в національному дусі, знайомство з кращими здобутками світової музичної спадщини, креативний підхід стали визначальними на цьому шляху.

Закінчивши 1971 року Київську середню спеціальну музичну школу ім. М. Лисенка, Кирило Вадимович уже через три роки завойовує І премію на Всеукраїнському конкурсі скрипалів ім. М. Лисенка. 1977 р. він отримав диплом Національної музичної академії України ім. П. Чайковського і став лауреатом Всесоюзного конкурсу скрипалів. Удосконалював професійну майстерність в асистентурі Московської державної консерваторії (1984). Його наставниками були видатні артисти і скрипкові педагоги Богодар Которович, Леонід Коган, Валерій Климов, Юрій Янкелевич і, звичайно ж, батько, Вадим Кирилович. А як композитор Кирило Стеценко закінчив Львівську консерваторію.

Протягом 1977—1998 рр. він працював солістом Рівненської обласної філармонії. Зіграв понад дві тисячі сольних концертів в Україні і за кордоном, у країнах Європи, Азії й Америки. Виступав із камерними і симфонічними оркестрами Києва, Львова, Одеси, Запоріжжя, Рівного, Хмельницького та о. Мадейри (Португалія). Як ансамбліст, концертував зі скрипалями Богодаром та Олегом Которовичами, Олегом і Богданом Крисами, флейтистами Олегом Кудряшовим та Анатолієм Коганом, піаністами Володимиром Винницьким, Євгеном Ржановим, В’ячеславом Новіковим, Маргаритою Кравченко й Наталією Деренівською. Гастролював із колективами “Гармонія”, “Тріо Стеценків”, “Диво” і “Брати Блюзу”. Разом з останніми вперше виконував 2000 року власний твір “Шалені коломийки” на урочистостях, присвячених візиту до України Президента США Білла Клінтона.

Кирило Стеценко щедро передає свій багатющий досвід підростаючому поколінню, плідно працюючи з молоддю, активно формує мистецьку еліту. Протягом 1984—1987 і 1998—2002 рр. він викладав на кафедрі скрипки у Національній музичній академії України. З 1999 до 2013 р. очолював кафедру менеджменту шоу-бізнесу в Національному університеті культури і мистецтв. Виявляє творчий інтерес до класики, фольклору, джазу, рок-музики й експериментального мистецтва. Пише твори для скрипки, фортепіано та інших інструментів, створює вокальні цикли, музику для телепрограм і кінофільмів. Продюсує музичні фестивалі, конкурси, телепрограми...

Безмежно шанує національне мистецтво, свято оберігаючи пам’ять про свого діда, Кирила Стеценка. Тож на концерті “Скрипкове дерево роду”, який відбудеться за підтримки Мінкультури України, Київської міської організації “Просвіта” і Міжнародного Фонду ім. К. Стеценка, звучатимуть кращі твори української класики: Максима Березовського, Миколи Лисенка, Віктора Косенка, Мирослава Скорика та ін.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць	10 грн	на півроку	57 грн 15 коп.
на 3 місяці	29 грн 40 коп.	на рік	113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики Петро АНТОНЕНКО 279-49-47

Відділ просвітянської роботи Надія КИР’ЯН 270-55-57

Відділ культури Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК, Ірина СТЕЛЬМАХ 278-63-69

Комп’ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК, Володимир ЖИГУН 278-63-69

Черговий редактор Микола ЦИМБАЛЮК

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.
Загальний наклад у травні — 14 800

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

4 820095 780016 14018